

TEMA

Privacy-forkæmperen Max Schrems:

Det har kostet mit privatliv

► SIDE 22

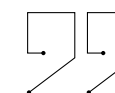

Prisudvikling
gør indhug i
lønstigning

► SIDE 14

Farvel iPod
 Apple stopper med at producere den ikoniske iPod, som Steve Jobs lancerede den 23. oktober 2001.
FOTO: SUSAN RAGAN/REUTERS/RITZAU SCANPIX

Som europæer har du ingen beskyttelse. Du er fair game

– Max Schrems, privacy-aktivist

Lønfremsgang til it-folk

PROSAs lønstatistik viser en gennemsnitlige lønstigning til privatansatte it-folk på lidt over fem procent. Dog gør prisstigninger i den generelle husholdning et større indhug i lønnen end tidligere. Lønstatistikken viser også, at branchen ikke er helt i mål med ligeløn, og at mange it-professionelle stadig er bundet af klausuler.

Prosabladet, Vester Farimagsgade 37A, 1606 Kbh. V, telefon 33 36 41 41 [prosabladet@prosa.dk]
Redaktion: Konstitueret ansv. redaktør Stine Nysten [sny@prosa.dk] og journalist Julie Bondo Gravesen [jub@prosa.dk]
 Korrektur: Lene Jensen
Udkommer næste gang: 1. august. Deadline for debatindlæg: 18. juni.
Redaktionsudvalg: Christian A. Christensen (formand), Peter Ussing, Dorte Hoffmann og Erik Dahl Klausen [redaktionsudvalg@lister.prosa.dk]
Annøncer: Vendemus
Design og grafisk produktion: vahlé+nikolaisen
Forsidebillede: Magnus Møller

<FUNFACT>

14%

Energistyrelsen forventer, at datacentre i Danmark vil sluge 14 procent af det samlede elforbrug i 2030.

1.734.375

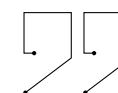
Metas kommende datacenters anslåede forbrug svarer til 1.734.375 gennemsnitsdanskernes årlige strømforbrug i hjemmet.

TEMA

Utrættelig kamp for europæernes persondata

Max Schrems er jurist og aktivist, og så repræsenterer han et paradoks: Den 34-årige østriger er blevet verdensberømt for sit juridiske korstog for sine egne og alle andre europæeres privatlivsdata. Prosabladet har mødt manden, der har sat sig op mod de amerikanske tech-giganter.

Danmark oplever for øjeblikket en epidemi af EDD – Empathy Deficit Disorder

– Kim Escherich, etisk tech-rådgiver

22

07 Frihedspris
 Facebook-whistleblower Frances Haugen vinder digital frihedspris.

18 Fleksibilitet
 Hjemmearbejde er blevet en gamechanger i it-folks arbejdsliv, viser PROSAs lønstatistik.

20 Kodekunst
 Kim Asendorf bruger algoritmer til at skabe abstrakte visuelle systemer af pixels og grids.

30 Fransk sky
 Da driften skulle flyttes til skyen, valgte Keep-Focus en europæisk cloud-løsning.

32 Arbejdstid
 Det er dit eget ansvar at holde korrekt styr på, hvor meget du arbejder.

10

Bedre takter, men ikke i mål endnu

Regeringen er kommet med en ny digitaliseringsstrategi, som indeholder en række gode initiativer, men også nogle opmærksomhedspunkter. Det er heldigvis lykkedes at få regeringen til at forstå, at it-systemer (ligesom broer) skal vedligeholdes, og hvis it-fundamentet er skrøbeligt, så bliver de systemer, man bygger ovenpå, også skrøbelige. Jeg vil igen opfordre til, at der ikke igangsættes nye store initiativer, før der er kommet styr på de store it-systemer, som allerede er sat i værk. Når der konstateres fejl i et system, er det næsten altid billigere at lave en løsning, der lige præcis fikser problemet.

Nogle fejl er imidlertid tegn på mere grundlæggende problemer, og hvis man kun lige fikser de problemer, som opdages her og nu, får man aldrig tid til at lave de større ændringer, og så lever fejlen videre. Og så kan det igen ende med systemer, der sander til og i sidste ende risikerer at skulle gentænkes og dermed forsinke og fordyre digitaliseringen.

Strategien indeholder en del initiativer, som handler om at få bedre styr på data. Det er eksempelvis sagsforløb, adgang til sundhedsdata, intelligente transportsystemer og et samlet overblik til borgerne.

Tanker, som er fornuftige nok, men hvor der er stor risiko for, at der vælges centraliserede løsninger, hvor alle data for alle borgere samles i ét system – og som derfor kan udgøre en sikkerhedsrisiko og en åbenlys mulighed for masseovervågning af borgerne. Det er ikke en risiko, vi behøver at løbe, da der findes metoder, hvor data lægges decentralt hos borgeren selv og med en krypteret backup hos det offentlige. Derved

kan borgeren få overblikket, men uden at det offentlige kan samkøre data.

Strategien handler også om uddannelse. Der er behov for flere, der bliver uddannet inden for it-faget. Men selv om strategien nævner det, savner jeg, at regeringen kommer med nogle mere konkrete initiativer på området. Der er initiativer målrettet folkeskolen og et løft af undervisernes digitale kompetencer i bred forstand. Men der er ingen initiativer målrettet uddannelser, der fører til de specialiserede it-kompetencer, der skal understøtte den digitale udvikling.

PROSA vil varmt anbefale, at man styrker de erhvervsrettede it-uddannelser

Der er aldrig blevet uddannet så mange fra it-uddannelserne på universiteterne som i de seneste år. Men jeg savner et fokus på de erhvervsrettede it-uddannelser. Grundstammen af de it-professionelle kommer herfra og ikke fra universiteterne. Det er datamatikere, it-teknologer, overbygninger til professionsbachelor og mange andre. Hvis regeringen ønsker, at der skal uddannes flere inden for it, teknologi, data og kodning – altså dem, der rent faktisk skal lave tingene ude i virksomhederne og få det til at virke – så vil PROSA varmt anbefale, at man styrker de erhvervsrettede it-uddannelser. Og PROSA stiller gerne op til et sådant udviklingsarbejde. ▀

DIGITALISERINGSSTRATEGI

Du kan læse hele digitaliseringsstrategien "Sammen om den digitale udvikling" på Finansministeriets hjemmeside.

IT-certificeringer

Spar op til 40% på IT-kurser med certificeringspakker

SUPERUSERS

SCA: UNIX/Linux Certified Administrator

UNIX har været vores speciale siden 1984! Få dyb viden og hands-on erfaring med konfiguration og drift af UNIX-systemer, med særligt fokus på Linux.

- 3 kurser á samlet 11 dage
- 3 eksamener inkl. certificering

Spar 30% med pakkepris: 39.800 kr.
(Listepris: 57.100 kr.)

Afholdelsesgaranti

Windows Server Hybrid Administrator Associate

Kurserne giver dig omfattende viden om konfiguration og administration af Windows Server workloads, både on-premise, hybrid og IaaS (infrastructure as a service).

- 2 kurser á samlet 8 dage
- 2 eksamener inkl. certificering

Spar 15% med pakkepris: 34.800 kr.
(Listepris: 41.200 kr.)

Afholdelsesgaranti

IT-certificeringer er et godt værktøj til karriereudvikling og dokumenterer din ekspertise og know-how inden for et IT-fagområde. 7 ud af 10 IT-ledere vurderer, at IT-certificeringer leder til mere innovative og fagligt engagerede IT-medarbejdere. (Pearson Vue, 2021 Value of Certification).

Gå på opdagelse på SuperUsers' hjemmeside og find IT-certificeringspakker indenfor operativsystemer, cloud, netværk, programmering, databaser, IT-sikkerhed og webudvikling.

Certified Ethical Hacker (CEH v11, EC-Council)

Med denne certificering får du dybdegående viden og erfaring med systematisk at anvende hackingværktøjer og -teknikker til at scanne, teste, hacke og sikre egen infrastruktur.

- 1 kursus á samlet 5 dage
- 1 eksamen inkl. certificering

Spar 20% med pakkepris: 25.000 kr.
(Listepris: 31.000 kr.)

Afholdelsesgaranti

SCDP: Python Certified Developer Professional

På kurserne tilegner du dig specialistviden i Python-programmering, bl.a. inden for data science, machine learning, scripting og pythonisk kode.

- 3 kurser á samlet 9 dage
- 3 eksamener inkl. certificering

Spar 35% med pakkepris: 29.900 kr.
(Listepris: 46.200 kr.)

Afholdelsesgaranti

superusers.dk/certificeringer
super@superusers.dk

Hillerød

48 28 07 06

alle priser er ex. moms

Aarhus

- / PHISHING
- / RANSOMWARE
- / SUNDHEDSDRONE

9.000

YouTube har fjernet over 70.000 videoer og mere end 9.000 prorussiske kanaler, der omhandler eller omtaler krigen i Ukraine, fordi de har brudt retningslinjer for indhold, skriver The Guardian. Det er blandt andet videoer, hvor invasionen af Ukraine omtales som en 'befrielsesmission'.

<VÅBENPRODUKTION>

Europol: 3D-printede våben er en trussel

— **Truslen** fra 3D-printede våben er på vores radar i Europol, da der har været et stigende antal af sådanne våben, som er blevet beslaglagt i efterforsknings-regi rundt om i Europa gennem de senere år, udtaler Martin van der Meij, leder af Europols Analysis Project Weapons and Explosives, ifølge dr.dk.

Nicolas Padfield, laboratorieleder på FabLab RUC, er dog skeptisk over for, hvor stor truslen er på nuværende tidspunkt.

— Man kan godt 3D-printe våben, men det er og bliver et uegnet medie til våbenproduktion, fordi du printer i plastik, og det er ikke et særlig stærkt materiale, siger han til dr.dk og fortsætter:

— Der, hvor der er grund til bekymring, er, at vi inden for de næste årtier vil finpudse teknikken og blive i stand til at 3D-printe alt muligt, også ting, der er langt farligere end en pistol. ▀

0 1 0 0 0 1 1 1 1
1 0 1 0 1 1 1 1 0
0 0 1 1 0 0 0 1
1 1 1 0 1 0 0 0
1 1 0 0 1 1 0 1
0 0 1 0 0 0 1 1

<RANSOMWARE>

Hackerangreb udløser nødret

Costa Ricas præsident, Rodrigo Chaves, har erklæret nødret, efter at den berygtede russiske hackergruppe Conti har lammet landet med et altødelæggende ransomware-angreb.

27 af landets institutioner er ramt, heraf ni i voldsom grad. — Jeg tror ikke, man har set så stort et angreb mod et samfund før, siger ekspert i cybersikkerhed Jens Myrup Pedersen, professor ved Institut for Elektroniske Systemer på Aalborg Universitet, til Politiken.

Conti kræver 20 millioner dollar og er "fast besluttede på at vælte regeringen gennem cyberangreb", som gruppen skriver på sin blog ifølge AP. Rodrigo Chaves har udtalt, at han nægter at betale løsesummen trods udsigten til de katastrofale konsekvenser, det vil have, når et lands it-systemer har haft besøg af en kriminel hackergruppe.

— Alle skal frygte det her. Derfor er det vigtigt, at man styrker sikkerheden mod cybertrusler, siger Jens Myrup Pedersen. ▀

<SVINDEL>

USA's forsvar udsat for phishing

23,5 millioner dollar. Så mange penge overførte det amerikanske forsvarsministerium til en 40-årig svindler fra Californien. Manden udgav sig for at være en sydøstasiatisk leverandør af jetbrændstof, inden det gik op for amerikanerne, at de havde været udsat for et phishing-angreb, skriver Bleeping Computer.

Svindleren sendte phishing-mails til brugere af en database for virksomheder, der er leverandører til de amerikanske myndigheder, og formåede at få omdirigeret myndighedernes betaling til en brændstofleverandør til sin egen bankkonto.

Manden har ifølge Bleeping Computer tilstået forbrydelsen. Han har endnu ikke modtaget en straf, men strafferammen lyder på op til 30 års fængsel og en bøde en million dollar. ▀

Costa Ricas præsident, Rodrigo Chaves, under tiltrædelsesceremonien den 8. maj 2022.

200 mia.

Udlændinge bidrog i 2021 med rekordhøje 211 milliarder kroner til værdiskabelsen i Danmark, viser en analyse fra Dansk Industri. Den udenlandske arbejdskrafts bidrag til værdiskabelsen er mere end fordoblet siden 2010.

Tekst >
Stine Nysten

Den amerikanske Facebook-whistleblower Frances Haugen vandt i maj den digitale frihedspris Libre-Prisen 2022.

<RETTIGHEDER>

Whistleblower vinder digital frihedspris

Frances Haugen, der lækkede titusindvis af Facebook-dokumenter til The Wall Street Journal i september 2021, vinder Libre-Prisen – også kaldet den digitale frihedspris.

Libre-Prisen gives til en person, organisation eller virksomhed, som har gjort en særlig indsats for at fremme borgerrettigheder, gennemsigtighed og fællesskab i den digitale tidsalder.

Frances Haugen afslørede sin identitet på tv-programmet 60 Minutes i oktober 2021 og har siden vidnet foran det amerikanske senat. På grund af hendes afsløringer fik offentligheden blandt andet indblik i, hvordan Facebook lod Instagrams algoritmer fortsætte uændrede, selv om selskabets egen forskning viste, at Instagram skader unges selvbillede og fremmer psykiske problemer.

— Årets Libre-Pris går til Frances Haugen for hendes modige deling af kompromitterende og central information om Meta og Facebook med alle de personlige omkostninger, der følger med. Det ønsker vi i Libre-Prisen at hædre. For det er kun med modige whistleblowere som Frances Haugen, at verden — i denne digitale tidsalder — bliver et bedre sted, siger Libre-Prisens formand, Lisbeth Bech-Nielsen, i en pressemeddelelse. ▀

<LOGNING>

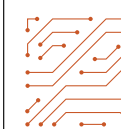
Justitsminister finder smuthul

Regeringen er nødt til at ændre reglerne for registrering af borgernes teledata. Det slår Justitsministeriet fast efter at have tygget på EU-Domstolens dom i en irsk sag om logning fra 5. april i år.

Der er på baggrund af dommen "behov for at ændre visse af retsplejelovens regler om logning med henblik på at bringe bestemmelserne i overensstemmelse med EU-retten," lyder det i en pressemeddelelse, og der vil blive fremsat lovforslag herom efter sommerferien.

Ministeriet vurderede allerede kort tid efter EU-dommen i april, at den betyder, at politiet ikke må få adgang til generelt indsamlede teledata ved efterforskning af grov kriminalitet. Det er den vurdering, ministeriet nu bekræfter i en endelig vurdering.

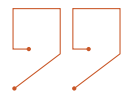
Men ministeriet har dog fundet en måde at komme uden om EU-dommen på. For teleselskaberne registrerer og gemmer ikke kun teleoplysninger på baggrund af logningsreglerne. Ministeriet vurderer derfor, at politiet med en dommerkendelse godt vil kunne indhente oplysninger i forbindelse med opklaringen af grov kriminalitet. Det kan dog så kun ske i den periode, hvor teleselskaberne gemmer oplysningerne af andre årsager end som følge af reglerne om registrering af data. ▀

<DRONER>

Ærø får landets første sundhedsdrone

Blodprøver fra patienter på Ærø sendes som de første med drone til analyse, skriver Ritzau. Dronen skal på knap 40 minutter transportere blodprøver mellem sygehuset i Ærøskøbing og Svendborg Sygehus. Indtil nu har man været afhængig af færgernes sejlplan og en transporttid på 75 minutter. På længere sigt er håbet også, at dronen vil kunne transportere medicin fra sygehuset i Odense til øen. Det kunne være til kræftpatienter, der er i kemobehandling. Da medicinen skal være frisk, kan den ikke nå frem i tide, og patienter fra øen må derfor rejse til Odense for at få behandling. ▀

Det, vi risikerer med en faldende organisering, er, at dårlige forhold breder sig

— Lizette Risgaard, formand for Fagbevægelsens Hovedorganisation

OVER EN MILLION GRATISTER

En ny rapport fra Fagbevægelsens Hovedorganisation viser, at mere end 1,1 million danske lønmodtagere er dækket af overenskomster forhandlet af forbund, de ikke selv er medlem af. I stedet står de **helt uden fagforening** eller er medlem af de såkaldt gule fagforeninger, som ingen eller meget få overenskomster har.

– Hvis ikke fagbevægelsen, arbejdsgiverne og politikerne forholder sig aktivt til det her, så risikerer vi, at en af grundpillerne på det danske arbejdsmarked forsvinder, siger lektor og centerleder ved Forskningscenter for Arbejdsmarkeds- og Organisationsstudier Søren Kaj Andersen til Politiken.

54,5 procent af dem, der arbejder under overenskomst på det private område, er i dag 'gratister'. I 2010 var det tal 45,2 procent.

[1.100.000]

Så mange lønmodtagere nyder ifølge FH godt af overenskomster uden selv at være medlem af de forbund, der har forhandlet dem på plads.

<SOLIDARITET>

1. maj – PROSA er tilbage

PROSA-medlemmer kunne efter to år med onlinearrangementer igen forsamles fysisk til 1. maj-fejring i både Aarhus, Odense og København. Så det var intet under, at både smilene var bredere og musikken i optoget også højere og bedre end sidst, da PROSA-medlemmer igen kunne sidde til bords sammen og markere fagbevægelsens festdag. Til gengæld var dagen i høj grad også præget af alvor i kraft af krigen i Ukraine, der gik igen i både taler og samtaler. En sag, der for mange har sat konkret ansigt på både forfølgelse og flugt og givet en håndfast betydning af fællesskab og solidaritet i en verden under forandring.

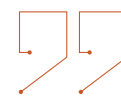
— Vi lever i en tid, hvor krig forklædes som særlige militære operationer, hvor overvågning forklædes som frihed, og hvor dagpengeforringelser forklædes som velfærdsforbedringer.

Med disse ord slog PROSA-formand Niels Bertelsen tonen an for PROSA/ØSTs 1. maj-markering i København, hvor flere medlemmer havde taget partnere og børn med. De mindste i forsamlingen forstod nok ikke PROSA-formandens reference til George Orwell, der i sin roman '1984' brugte begrebet 'nysproget' til at beskrive, hvordan sproglige kneb kan dække over upopulære tiltag. Det gjorde de voksne i forsamlingen til gengæld — og navnlig målt på klapsalverne, da Niels Bertelsen kom ind på den fortsatte historie om logningsbekendtgørelsen. En lov, der gentagne gange er blevet kendt ugyldig af EU-Domstolen, men skiften-

Tekst >
Bjarke Friberg

de danske regeringer vil gå langt for at kunne benytte loggede teleoplysninger. Ligeledes var der alvorlige miner, da Niels Bertelsen fortalte om de hviderussiske fagforeningsledere, der er blevet fængslet for at have kritiseret den hviderussiske støtte til invasionen af Ukraine.

Ud over formanden deltog også næstformand Allan Thraen fra initiativet Hack Your Future i København, der støtter flygtninge fra både Syrien og andre lande, så de kan få en ny it-karriere i Danmark. Og i Fælledparken deltog Rasmus Emil Hjorth fra Wolt Workers Group, der ganske vist ikke omfatter it-folk, men til gengæld er fagligt aktive, der har taget kampen op i en sag, der angår mange på dagens arbejdsmarked. Konkret kampen for at blive anerkendt som lønarbejder med rettigheder frem for 'selvstændig kurérpartner' eller lignende 'nytale', der med et pennestrøg fratager hele grupper den ellers grundlæggende ret til kollektive forhandlinger samt elementære ting som pension, feriepenge eller løn under sygdom. ▀

Vi lever i en tid, hvor krig forklædes som særlige militære operationer, hvor overvågning forklædes som frihed, og hvor dagpengeforringelser forklædes som velfærdsforbedringer

— Niels Bertelsen, formand i PROSA

Tekst >
Julie Bondo Gravesen

Foto >
Anders Sune Berg.
Haegue Yang/VISDA

Haegue Yang, Sonic Intermediate – Tripodal Shapeshifter after Ferlov Mancoba, 2021. SMK, gave fra Ny Carlsbergfondet.

<KUNSTINSTALLATIONER>

Dobbelt op

Tørrestativer. Ventilatorer. Påfuglefjer. Kunstige planter. Pomponer af nylon. Frem til 31. juli udstiller den sydkoreanske kunstner Haegue Yang sine særegne installationer på Statens Museum for Kunst i København. Udstillingen 'Haegue Yang: Double Soul' er den toneangivende kunstners første solopræsentation i Danmark. Den rummer mere end 50 værker og dækker hele Haegue Yangs omfattende produktion fra 1994 til 2021. Udstillingstitlen 'Double Soul' henviser til Haegue Yangs interesse i dobbeltheder. I sine værker undersøger hun sammenhængen mellem tilsyneladende modsætninger: Traditionel versus moderne kultur. Industriel masseproduktion versus håndværk. Fakta versus fiktion. Hverdagen versus det exceptionelle.

Dobbeltheden gør sig også gældende i Haegue Yangs eget liv. Hun er uddannet fra kunstakademier i Sydkorea og Tyskland og bor i dag skiftevis i Seoul og Berlin. I sin kunst beskæftiger hun sig med temaer som dobbelte, flerfoldige eller manglende tilhørsforhold, og flere af værkerne udspringer af hendes egen følelse af ikke rigtigt at høre hjemme nogen steder.

— Jeg er interesseret i tanken om 'det dobbelte', fordi det handler om alt det, der ikke kan betragtes som én enhed. Der ligger så mange ting i ordet 'dobbelt'; alt det, der er tilovers, og alt det, der overlapper noget andet. Det dobbelte er også det, vi stræber efter at blive, men som er henlagt til skyggerne, fortæller Haegue Yang i pressematerialet. ▀

61 Regeringens nye digitaliseringsstrategi byder på ikke mindre end 61 initiativer. "Vi skal sætte fart på udviklingen og bevare vores stærke fokus på sikkerhed og ansvarlighed, så danskerne fortsat har tillid til det digitale samfund," udtalte finansminister Nicolai Wammen (S) i forbindelse med lanceringen.

Næste stop: Empatiløse. Toget fortsætter mod Afgrunden

Kim Escherich
Etisk tech-rådgiver

Danmark oplever for øjeblikket en epidemi af EDD – Empathy Deficit Disorder. Både i den digitale og den analoge verden bliver tonen hårdere, synspunkter ender konstant i sort/hvid, og næstekærlighed er blevet en by i Rusland.

Vi oplevede det i corona-æraen, hvor kontrasterne blev ekstreme, og den enkelte nærmest var tvunget til enten at bekende sig til 'sølvpapirshattene' eller 'fårene'. Eller Herlufsholm-krisen, hvor der i folkehavet på Facebook er opstået en kollektiv opfattelse af, at skolen drives efter sadistisk-satanistisk-voldelige principper, og at ALLE – ledelse, forældre, elever og viceværtten – er en del af voldskulden. En debatredaktør på en af de store morgenaviser fik tilmed på Twitter rodet sig ud i en holdning om, at sådan er alle de rige.

Forsøger man at nuancere synspunkterne, bliver man selv til en af 'dem' og hurtigt persona non grata i folkehavet – eller kaldt 'idiot' og dernæst udelukket. Ikke lige de bedste vilkår for en nuanceret debat.

Der er sikkert mange årsager: sociale medier, stress, en generel stigning i hastighed og kompleksitet. Men en vigtig ingrediens er, hvad vi kunne kalde digital afstand: Når der introduceres en digital snitflade mellem mennesker, går det ud over empatien. Når vi ikke længere kan se modparten i øjnene, læse kropssprog og fornemme et menneske, bliver vi hårde, stiller strengere krav og der er væsentligt kortere til straf og sanktioner.

Empatiløsheden har også sneget sig ind i relationen mellem stat og borger. Se eksempelvis regeringens nye

digitaliseringsstrategi, hvor en af gaverne fra regering til virksomheder er en ny app: MitVirk. I henhold til beskrivelsen er formålet bestemt ikke at gøre det lettere at drive virksomhed, men udelukkende at give virksomhederne 'hjælp til at overholde deres pligter og frister til det offentlige'. Som var de uartige børn.

Og som virksomhed mærker man i høj grad også, at de digitale tommeskruer strammes med hidtil uhørt kraft. Et eksempel er de corona-lån, som cirka 50.000 nedlukkede optog under krisen. Har man ikke pengene til at indfri lånet, kan der oprettes en betalingsordning til en årlig (ikke fradragsberettiget) rente på 8,4 procent (fastsat højere end markedsrenten, så der 'ikke konkurreres med banker' – men ingen bank vil jo alligevel låne penge ud). Men endnu værre er det, at såfremt man misser betalingsfristen med bare én dag, er der automatisk dømt misligholdelse. Og så bliver hele lånet med fremtidige renter sendt til inddrivelse med det

Måske vi skal på empatiskole

samme. Flere uartige børn. Så måske vi skal på empatiskole. Vi skal lære kritisk tænkning – som også handler om at gå meta for at forstå, om vi nu også er så tænkende, som vi tror. Men vi skal også på analog skole for at udvikle empatien. Vi burde lade SKAT møde rigtige, analoge virksomheder, blive venner med dem, opbygge en relation, drikke en øl på nærmeste café med dem og genudvikle empatien, så myndighederne ikke fortsætter med at tro, at de er uartige børn. ▀

DATAETIK
I næste nummer skriver Pernille Tranberg, der er medstifter af DataEthics, om dataetiske dilemmaer.

INDKALDELSE TIL PROSAS DELEGERETFORSAMLING

DEN 19.-20. NOVEMBER 2022

Delegeretforsamlingen er stedet, hvor medlemmer fra hele landet mødes for at debattere it-faget og planlægge PROSAs arbejdsplan og fokusområder de kommende to år.

Der vælges også kandidater til en række vigtige poster i PROSA. Her kan du få politisk indflydelse og et godt fagligt netværk med andre it-professionelle. For at deltage i delegeretforsamlingen skal du først vælges som delegeret i din lokalafdeling.

Kontakt PROSA eller forbundssekretæren for din lokalafdeling, hvis du vil vide mere om dine muligheder for at deltage og sætte dit præg på PROSAs arbejde.

Sidste frist for indlevering af forslag til delegeretforsamlingen er **fredag den 23. september 2022 klokken 10**, jf. vedtægternes § 8 stk. 2.

Sidste frist for indlevering af forslag til arbejdsplan 2023/2024 er **fredag den 4. november 2022 klokken 10**, jf. vedtægternes § 8 stk. 2.

Ønsker du at stille op til valgene af formand, forbundssekretærer, næstformænd, hovedkasserer og hovedbestyrelse, anbefales det, at du meddeler dit kandidatur i god tid. Det er dog muligt at stille op helt frem til delegeretforsamlingen.

Vel mødt til en spændende og udbytterig delegeretforsamling 2022.
Hovedbestyrelsen

PROSA

**TID
OG STED:**
Den 19.-20.
november 2022
Zleep Hotel i
Høje Taastrup

Ny forskning:
"Automated Detection of Missing Links in Bicycle Networks"

Tekst >
Stine Nysten

Foto >
Jari Kickbusch, ITU

HvemHvadHvorfor

Michael Szell

Lektor på Institut for Datalogi,
Climate IT på ITU, står sammen med
tre andre bag studiet.

Med udgangspunkt i København har forskerne ved at kombinere brugen af rå data, observationer og oplevelser vist, at **analyser af netværk** er et billigt og effektivt værktøj til at gøre byer mere cykelvenlige.

Forskningsresultaterne viser, at **matematiske algoritmer** kan bruges til at afgøre, hvor man skal bygge cykelstier for at få sikre og direkte ruter, så man kan forbedre byens infrastruktur så billigt som muligt.

Hvad er formålet?
Det er at udvikle en automatiseret måde til at finde huller i cykelinfrastrukturen i store byer. Et hul i cykelinfrastrukturen kan eksempelvis være, hvis en cykelsti pludselig ender, således at cyklisterne skal blande sig med bilerne. Der er mange af sådan nogle huller i alle byer, og nogle huller er vigtigere end andre, og vi bruger så algoritmer til at finde ud af, hvilke huller der er de vigtigste.

Hvad har I gjort?
Først har vi brugt algoritmer til at udpege hullerne, og derefter har vi efterprøvet data ved at besøge stederne. Derudover har vi sammenlignet data med en spørgeundersøgelse, hvor omkring 10.000 københavnere fortæller, hvor de oplever, at det er besværligt eller farligt at cykle. Kombinationen af rå data, observationer og oplevelser kan udgøre et godt udgangspunkt for byplanlæggerne i København og i andre byer, hvor man ønsker at forbedre vilkårene for cyklisterne.

Hvad fandt I frem til?
Vi identificerede de 105 vigtigste huller i cykelinfrastrukturen i København. I løbet af projektet har vi været i kontakt med Københavns Kommune, og vi håber, kommunen vil gøre brug af vores forskningsresultater.

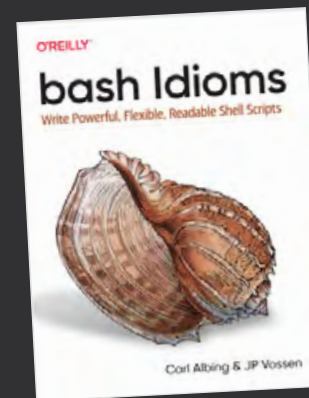
Hvordan er jeres tilgang ny?
Byplanlæggere har en tendens til at fokusere lokalt. Det kan eksempelvis være på et vejkryds, hvor der tidligere har været mange ulykker, og hvor de derfor ønsker at gøre det specifikke vejkryds mere sikkert. Ved at bruge vores forskning kan man se byens stier, veje og ruter i fugleperspektiv.

Hvad kan jeres forskning bruges til?
Vores forskning kan eksempelvis bruges til at finde ud af, hvor der typisk vil være mange cyklister, hvilket måske vil kunne bidrage til en bedre prioritering i byplanlægningen. Et åbenlyst eksempel vil være broerne i byen, som forbinder de forskellige dele af byen, hvilket ofte giver flaskehalsproblemer, og derfor bør de være ekstra sikre for cyklisterne. ▀

Studiet er blevet lavet på IT-Universitetet af ph.d.-studerende, Anastassia Vybornova, postdoc Tiago Cunha og lektor Michael Szell i samarbejde med professor Astrid Gühnemann, Universitat fur Bodenkultur i Wien. Forskningsartiklen *Automated Detection of Missing Links in Bicycle Networks* er blevet offentliggjort i *Geographical Analysis*.

BØGER MED RABAT TIL PROSA-MEDLEMMER

SPAR
30%

bash Idioms

Authors: Carl Albing, JP Vossen
ISBN 9781492094753

Shell scripts are everywhere, especially those written in bash-compatible syntax. But these scripts can be complex and obscure. Complexity is the enemy of security, but it's also the enemy of readability and understanding. With this practical book, you'll learn how to decipher old bash code and write new code that's as clear and readable as possible.

Vejl pris 470,-

PROSApris 329,-

Practical Python Data Wrangling and Data Quality

Author: Susan E. McGregor
ISBN 9781492091509

The world around us is full of data that holds unique insights and valuable stories, and this book will help you uncover them. Whether you already work with data or want to learn more about its possibilities, the examples and techniques in this practical book will help you more easily clean, evaluate, and analyze data so that you can generate meaningful insights and compelling visualizations.

Vejl pris 658,-

PROSApris 461,-

Practical Fraud Prevention

Authors: Gilit Saporta, Shoshana Maraney
ISBN 9781492093329

Over the past two decades, the booming ecommerce and fintech industries have become a breeding ground for fraud. Organizations that conduct business online are constantly engaged in a cat-and-mouse game with these invaders. In this practical book, Gilit Saporta and Shoshana Maraney draw on their fraud-fighting experience to provide best practices, methodologies, and tools to help you detect and prevent fraud and other malicious activities.

Vejl pris 564,-

PROSApris 395,-

Learn Enough Developer Tools to Be Dangerous: Git Version Control, Command Line, and Text Editors Essentials, 1/e

Author: Michael Hartl
ISBN 9780137843459

Three of the core tools needed for modern software development are the Unix command line, a text editor, and version control with Git. But you don't need to learn "everything" about them, just how to use them efficiently to solve real problems. In *Learn Enough Developer Tools to Be Dangerous*, renowned instructor Michael Hartl teaches the specific concepts, skills, and approaches you need so you can learn to write apps, get hired, collaborate, and maybe even launch your own company.

Vejl pris 352,-

PROSApris 246,-

Learn Enough JavaScript to be Dangerous: A Tutorial Introduction to Programming with JavaScript

Author: Michael Hartl
ISBN 9780137843749

JavaScript plays a key role in modern software development, not only because it is the only language that runs inside virtually all web browsers, but also because it has become widely used for back-end and general-purpose development as well. Although JavaScript is a big language, you don't need to learn "everything" about it to get started, just how to use it efficiently to solve real problems. In *Learn Enough JavaScript to Be Dangerous*, renowned instructor Michael Hartl teaches the specific concepts, skills, and approaches you need to be professionally productive.

Vejl pris 352,-

PROSApris 246,-

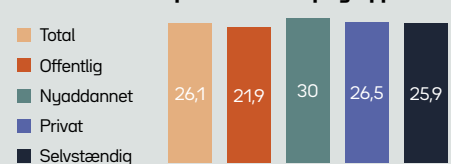
FACTUM BOOKS

Få 20 % rabat hos FACTUM BOOKS

– følg linket til FACTUM BOOKS via prosa.dk
og få rabat på bøgerne.

Halmstadgade 6 · 8200 Aarhus N · Tlf. 89 37 35 95
info@factumbooks.dk · www.factumbooks.dk

Den samlede svarprocent fordelt på grupper var:

Den aktuelle lønstatistik er baseret på 3.025 svar fra ansatte i it-branchen. Det er en svarprocent på 26,1. Besvarelserne omfatter lønnen for januar 2022, og oplysningerne er indsamlet i perioden 28. januar til 6. marts i år.

Prisudvikling gør indhug i lønstigning

TEKST
Stine Nysten

Varene i din indkøbspose er i snit steget med 4,3 procent. Dermed er der allerede lagt beslag på en stor del af den gennemsnitlige lønstigning på lidt over fem procent, som de it-professionelle har fået i år.

– For it-faget alene er lønniveauet steget med 3,1 procent, hvilket er lidt højere end på arbejdsmarkedet generelt, der er steget med 2,3 procent i den samme periode. Det er dog værd at bemærke, at arbejdsgivernes lønomkostninger dermed er steget mindre end inflationen på de 4,3 procent, siger Allan Pleman.

Ledighedstallet for it-professionelle ligger på 3,2 procent, og det er med til at trække lønningerne op, mener Hanne Lykke Jespersen, der er næstformand i PROSA.

– Vi har en høj beskæftigelsesgrad. Det er nok det enkeltparameter, der har allerstørst indflydelse på lønnen. Men i forhold til hvor stor mangel arbejdsgiverne siger, der er på it-arbejdskraft, er stigningen faktisk overraskende lav, slår hun fast.

Spøger fortsat

Årets lønstatistik viser, at 17,7 procent af PROSAs medlemmer ikke aner, om de er omfattet af en konkurrenceklausul, mens 18,9 procent er uvidende om, hvorvidt de har accepteret en kundeklausul.

– Det er et kæmpe problem ikke at vide, om man frit kan skifte job, eller der venter en rigtig kedelig overraskelse, når man siger op, siger Hanne Lykke Jespersen.

Det går generelt godt i it-branchen for tiden, lyder skudsmålet fra Allan Pleman, der er ledelseskonsulent i PROSA og har udarbejdet årets lønstatistik.

Den gennemsnitlige lønstigning for en privatansat it-professionel fra januar sidste år til januar i år har været 5,2 procent.

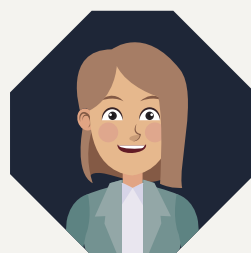
– Den ligger dermed over prisudviklingen, så den enkelte it-professionelle har fået flere penge mellem hænderne i perioden fra januar 2021 til januar 2022, konstaterer Allan Pleman.

Danmarks Statistik har regnet sig frem til, at dagligvarer og andre husholdningsudgifter – den såkaldte prisudvikling – i samme periode er steget med 4,3 procent. Så der er tale om en reel lønfremgang. Men prisudviklingen lød sidste år på blot 0,4 procent, så en stor del af lønfremgangen bliver nu spist af prisstigninger.

– Hertil kommer, at prisudviklingen efterfølgende har fået endnu mere fart, og alt tyder derfor på, at der skal et kraftigt lønløft til for at følge med inflationen i 2022, siger Allan Pleman.

Danmarks Statistik udregner også den generelle stigning i lønniveauet i samfundet.

5 n qubits = 1 bits = 2n b
1 qubits = 2
ts = 2n bits
2n bits n qu

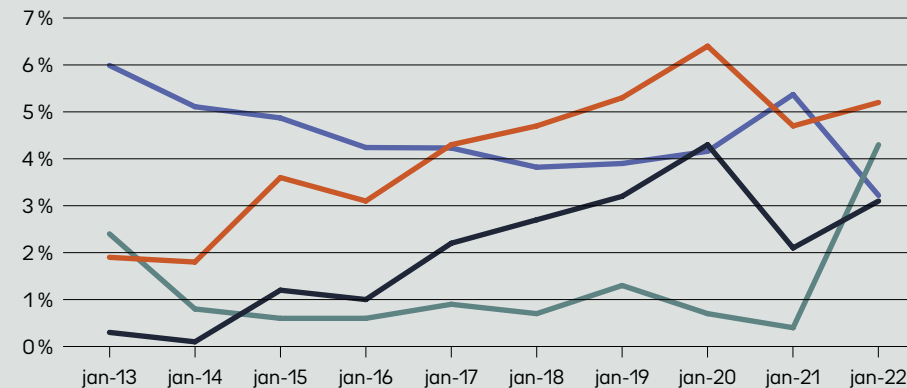
46.042 kr.

30-årig kvinde, uddannet cand.it., privatansat, arbejder inden for user experience på Østerbro i København. Har tre års erhvervs erfaring.

Det er et kæmpe problem ikke at vide, om man frit kan skifte job

– Hanne Lykke Jespersen, næstformand, PROSA

(ORANGE) Kurven viser, hvor meget lønnen for privatansatte it-folk er steget fra år til år. (GRØN) Kurven viser den generelle prisudvikling i samfundet i samme periode. (BLÅ) Kurven viser ledighedstallet for it-folk i januar måned. (MØRKEBLÅ) Kurven viser lønstigningen uden anciennitet – altså hvor meget en it-professionel med et års erfaring får i år, sammenlignet med hvad en it-professionel med et års erfaring fik sidste år.

60.947 kr.

46-årig kvinde, uddannet systemdesigner, privatansat, arbejder med systemudvikling i Aarhus. Har 19 års erhvervs erfaring.

Klausulen indgås typisk i forbindelse med en ansættelse, men konsekvenserne af den viser sig først, når man ønsker at forlade arbejdspladsen. Derfor er det vigtigt at vide, hvad du med din underskrift siger ja til, for bryder du klausulen, skal du betale en bod.

– Jeg vil på det kraftigste råde alle dem, der er i tvivl om vilkårene for deres ansættelse, til at få kigget deres kontrakt igennem – gerne af PROSAs jurister, siger Hanne Lykke Jespersen.

Igen i år viser statistikken, at kvinder tjener mindre end de mandlige kollegaer. Forskellen er denne gang i gennemsnit 2,7 procent.

– Det er ikke sikkert, at man lander præcis på det samme tal for mænd og kvinder i et bestemt år. Men når der år efter år er denne forskel – og altid i kvinders disfavør, så er der jo ikke helt ligeløn, selv om gabet hos os heldigvis er mindre end i mange andre fag, siger næstformanden og understreger, at målet må være ligeløn.

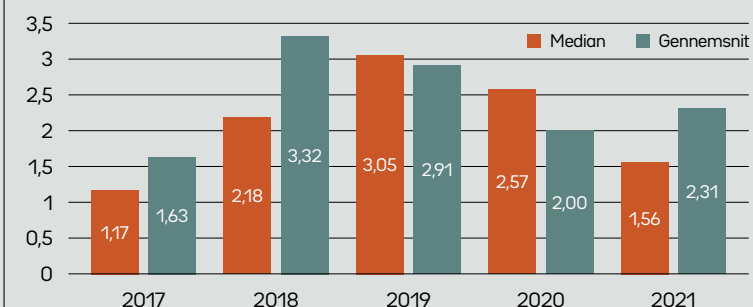
Sakker bagud

Lønstigningen uden anciennitet i det offentlige lå på 1,7 procent. For privatansatte er den på 3,1 procent. Offentligt ansatte it-folks løn udgøres af en grundløn samt eventuelle tillæg, og statistikken viser, at samme antal som vanligt har fået tillæg. Men beløbenes størrelse betyder, at de offentlige it-folk halter bagud i forhold til

udviklingen på det private it-arbejdsmarked, siger Morten Rønne, forbundssekretær for PROSA/Offentlig.

– Resultatet er desværre ikke overraskende, fordi måden og beløbsstørrelsen, der forhandles om i det offentlige, ikke har flyttet sig. Der er mange arbejdsgivere, som har svært ved eller ikke ønsker at forstå, at lønfastsættelsen sker i de lokale forhandlinger og ikke gennem overenskomsten på vores område. Men ønsker de at tiltrække arbejdskraft med en vis kvalitet, skal de altså finde nogle andre beløbsstørrelser frem i de lokale forhandlinger, siger han. ▀

LØNUDVIKLING FOR PRIVATANSATTE MÆND OG KVINDER

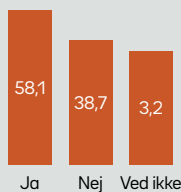

Her ses forskellen i procent på mandlige og kvindelige it-folks løn for de seneste fem år. Gennemsnittet er det generelle gennemsnit, mens medianen indikerer den faktiske løn.

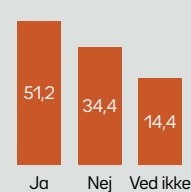

Plejer du at have årlig lønforhandling?

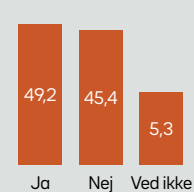
(Svarene ses i procenter)

Fik du den lønstigning, du havde forventet i 2021?

Fik du en begrundelse for, hvorfor du ikke fik den forventede lønstigning?

Du får ikke noget, hvis du ikke spørger

TEKST
Stine Nysten

Halvdelen af de it-professionelle har **ikke haft en lønsamtale** sidste år, viser årets lønstatistik.

hvorfor eller hvorfor ikke man vil give det ønskede beløb i lønstigning, siger Hanne Lykke Jespersen.

Et medlem oplyser, at han fik afslag, fordi: "Jeg fik for høj løn i forvejen." Mens en anden skriver: "Det var mere diktat end en egentlig lønforhandling."

– Hvis du ikke fik den lønstigning, du havde sat næsen op efter, eller slet ikke fik en stigning, så er det altid en rigtig god idé at spørge din chef hvorfor. På den måde finder du ud af, hvad der skal til, for at du kan få en lønstigning næste gang, og du finder også ud af,

hvilke områder du skal udvikle for at komme i betragtning næste år eller måske få forhandlet et kursus hjem, så du forbedrer dine chancer til næste samtale, siger Signe Rasmussen, der er jurist i PROSA.

Du skal i hvert fald ikke storme ud ad døren i raseri.

– Sig tak for muligheden eller det, du i det mindste fik, siger juristen.

Hun peger på, at forhandlinger er et cirkulært forløb, hvor næste forhandling allerede begynder, når du forlader lønsamtalen.

– Så det er vigtigt, at du ikke brænder dine broer. Der er ikke mange chefer, der er

interesserede i at give noget til en medarbejder, der er sur og utaknemmelig, siger Signe Rasmussen og fortsætter:

– Det er helt o.k. at tilføje, at det ikke helt var det, du havde håbet på, men at du jo så har en forventning om

41.528 kr.

40-årig mand, uddannet datatekniker, offentligt ansat, arbejder som systemadministrator i Næstved. Har 16 års erfaring.

Lønberegner

Lønstatistikken er ikke et opslagsværk, der præcist afslører, hvad du kan kræve af en arbejdsgiver. Det er et værktøj, der kan give dig et overblik over, hvordan en given funktion er aflønnet. Når du bruger lønberegneren, spiller blandt andet uddannelse, jobfunktion, anciennitet og den geografiske placering af arbejdspladsen ind. Brug derfor PROSAs til at dykke ned i lønstatistikens mange tabeller, og find de oplysninger, der er mest relevante for dig. Både lønstatistik og lønberegner finder du på prosa.dk.

en endnu større lønforhøjelse, næste gang I mødes. På den måde får du sået et lille frø hos din chef.

Har din arbejdsplads ikke en fast rutine for lønsamtaler, er det op til dig selv. Men det kan være svært at finde modet. "Jeg har altid fundet det problematisk. Jeg har et problem med selvtillid angående mine kompetencer på arbejdspladsen og frygter at bringe det op, da jeg altid føler, at jeg ikke lever op til det, der kræves, selv om jeg får at vide, at jeg gør det godt," skriver et medlem meget ærligt.

– Medlemmerne synes, det er grænseoverskridende at skulle bede om en samtale, når chefen ikke har indkaldt til en. Det er altid lidt akavet at stå der med hatten i hånden, men faktum er, at du ikke får noget, hvis du ikke spørger, siger juristen.

Hendes råd er, at du skal kaste dig ud i det.

– Husk, at forberedelsen er vigtig, og det kan også være med til at dæmpe nerverne, hvis du har styr på dine krav, argumenter og ikke mindst alternativer, hvis du ikke får din førsteprioritet, siger hun.

Der står ikke noget i lovgivningen, der forpligter en arbejdsgiver til at holde årlige lønsamtaler med de ansatte.

– Men de fleste har dog en årlig lønsamtale, enten fordi det er aftalt i kontrakten, i overenskomsten, hvis du er omfattet af sådan en, eller bare som en del af virksomhedens politik, siger Signe Rasmussen.

Hun peger på, at funktionærloven indeholder en bestemmelse om, at du kan bede om en samtale om dine løn- og ansættelsesvilkår.

– Så du må gerne banke på døren, siger hun. ▽

Forbered dig godt

Du skal ikke gå til lønsamtale, hvis du ikke har gjort dig nogen tanker forinden.

– Du skal tage det alvorligt og forberede dig. Ellers spilder du din chefs tid og gør måske opmærksom på dig selv på en uhensigtsmæssig måde, siger Signe Rasmussen, der er jurist i PROSA.

Hun understreger, at der ikke er en almen-gyldig formel til at beregne, hvad der er en realistisk lønstigning. Det kommer ifølge juristen an på en række individuelle faktorer, men også faktorer for selve virksomheden og branchen.

– Et godt sted at begynde er altid at tage et kig i PROSAs lønstatistik. Du kan jo også tage et lille kig i jobbankerne for at se, om der er stor efterspørgsel på de kompetencer, du har. Det kan godt give et pejlemærke om, hvorvidt der måske er lidt større villighed til at imødekomme dine ønsker, hvis det er svære-re at rekruttere nye medarbejdere, siger Signe Rasmussen.

Men det kommer helt an på, hvilken situation din arbejdsgiver befinder sig i.

– Det kan godt være, at it-branchen er i en rivende udvikling, og efterspørgslen på arbejdskraft er enorm, men hvis din arbejdsgiver er i økonomiske vanskeligheder, så er muligheden for at efterkomme dine ønsker nok ikke den største, siger hun.

En tredje ting, der er relevant, er at kigge på, hvilke arbejdsopgaver du har.

– Det er ikke særlig realistisk at bede om en lønstigning på 25 procent, hvis du ikke tilsvarende har fået nye arbejdsopgaver, større ansvar eller andet, der kan begrunde en lønstigning af den størrelse, siger hun.

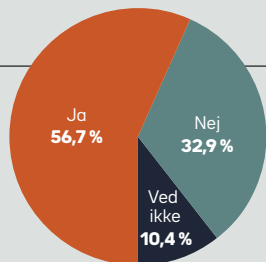
Se PROSAs lønstatistik på prosa.dk. ▽

55.375 kr.

35-årig mand, uddannet cand. scient. i datalogi, privatansat, arbejder som app-udvikler i Rødovre. Har otte års erfaring.

Er der lavet nye retningslinjer eller ny aftale om hjemmearbejde på din arbejdsplads det seneste år?

Hjemmearbejde er en gamechanger

TEKST
Stine Nysten

Mange er **glade for den fleksibilitet**, som hjemmearbejde giver. Men især de, der er nye på arbejdspladsen, vil helst ind på kontoret.

Faktisk har hele 26 procent af de it-professionelle oplevet, at deres arbejdsplads har fået færre kontorpladser.

”Det er frygtelig frustrerende at skulle deltage i kontorstolslotteri hver eneste morgen,” noterer en deltager, mens en anden oplyser: ”Min arbejdsplads har p.t. ikke planer om at reducere antallet af kontorpladser. Men der bliver holdt øje med, hvor mange pladser der reelt bliver brugt i løbet af det næste år, hvorefter man vil se på, om der skal reduceres i antallet af pladser.”

En tredjedel af deltagerne siger, at de i dag ikke ønsker at arbejde hjemme eller kun i meget begrænset omfang. ”Alle i virksomheden har mulighed for hjemmearbejde. Men efter aftale med min arbejdsgiver har jeg fået lov til at møde på kontoret,” noterer et medlem. En anden tredjedel siger, at de ønsker at arbejde hjemme i mere end to dage om ugen.

Store forskelle

Curt Kjærsgaard Raavig peger på, at mange uden meget erhvervs erfaring ikke ønsker hjemmearbejde.

— Det overrasker mig, fordi jeg har hørt fra nogle store virksomheder, at det er fremtiden, at det netop er de unge, der er glade for hjemmearbejde, siger han og fortsætter:

— Men som nyuddannet har man ikke nødvendigvis den erfaring, der kommer af at have løst mange opgaver og været på flere arbejdspladser. Det er helt naturligt, at man har meget at lære, og dette sker simpelthen bedre i det fysiske møde. Man bliver derudover hurtigt ensom på en ny arbejdsplads, hvis alle ens kollegaer kun optræder som hvide mails.

En ting er dog, hvad man selv ønsker, mens en anden er, hvad der kan lade sig gøre. ”Jeg arbejder med klassificerede systemer og har derfor ikke som sådan mulighed for at arbejde hjemmefra. Hjemmearbejde består i at læse op på nye ting, studere inden et kursus, bygge

01001111
10101110
00110001
11101000
11001101
00100011

Coronaepidemien betød, at hjemmearbejdsdagsordenen flyttede sig meget hurtigt, siger Curt Kjærsgaard Raavig, der er forbundssekretær i PROSA.

57 procent af respondenterne i årets lønstatistik oplyser, at der det seneste år er kommet nye retningslinjer for hjemmearbejde på deres arbejdsplads. Stort set alle med mulighed for mere hjemmearbejde. Kun fire procent af it-arbejdspladserne vil ikke have hjemmearbejde.

— Hvis medarbejdersiden er med inde over fornuftige aftaler, og der er tale om frivillighed, er det meget positivt med nye politikker. Men man kan også være bekymret for, om virksomhederne ender med hurtigt at diktere nye vilkår derude, siger Curt Kjærsgaard Raavig.

73 procent af deltagerne oplyser, at de før corona slet ikke arbejdede hjemme eller kun i meget begrænset omfang.

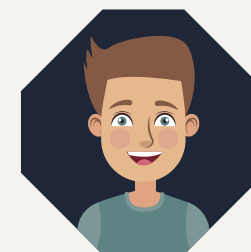
Det dominerende billede er ifølge ledelseskonsulent Allan Pleman, at hjemmearbejdet er frivilligt.

— Men der er dog også tegn på, at medarbejderne kan komme under pres for at arbejde hjemme, i og med der sker en reduktion i antallet af arbejdspladser, siger han.

utilities, som kan bruges på arbejde m.m.,” fortæller en deltager om sin arbejdssituation. Det er også forskel på, om man overhovedet trives med hjemmearbejde. Mens et medlem siger: ”Hjemmearbejde er det bedste, der er opfundet siden hjulet,” skriver et andet: ”Hvis man er udadventt, som jeg selv er, så er hjemmearbejdet det sidste, man gerne vil. Så jeg har aldrig lyst til faste hjemmedage. Plus jeg er meget mere produktiv på arbejdet.”

Men hjemmearbejdet er blevet en vigtig del i manges arbejdsliv. Som et medlem lidt hårdt trækker det op: ”Er fleksibiliteten der ikke, er jeg det heller ikke.”

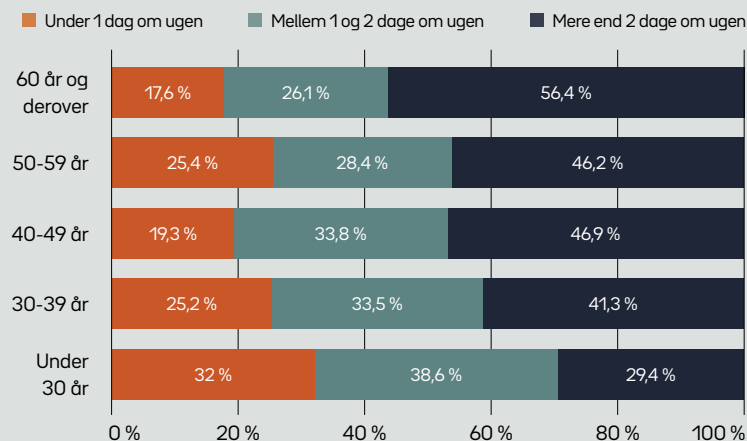
— PROSA går ind for det fleksible arbejdsmarked, og mange af vores medlemmer vil gerne arbejde mere fleksibelt i større eller mindre grad. Men hjemmearbejde skal ikke påtvinges. Det skal også accepteres, at vi som mennesker har forskellige behov og er forskellige steder i vores liv, siger Curt Kjærsgaard Raavig og konkluderer: — De arbejdsgivere, som kan få hjemmearbejds-kabalen til at gå op, vinder også kampen om de bedste medarbejdere derude. ▀

39.186 kr.

25-årig mand, uddannet som professionsbachelor i webudvikling, privatansat, arbejder med at kode JavaScript/C# i Randers. Har to års erhvervs erfaring.

HVOR MEGET ØNSKER DU SELV AT ARBEJDE HJEMME?

Der er stor forskel på, hvor meget man ønsker at arbejde hjemme, når det kommer til alder, viser PROSAs lønstatistik.

HER ER DIN LØN

Lønstatistikken baserer sig på tal fra 3.025 PROSA-medlemmers januar-løn i år. Den omfatter både højt specialiserede systemarkitekter, it-supportere, erfarne folk og helt nyuddannede, og svarene er kommet fra hele landet. Der er derfor stor forskel på, hvad der står på den enkelte it-professionelles lønseddel.

Som privatansat er din løn i PROSAs lønstatistik sammensat af følgende elementer:

LØN

Opgjort for en 37-timers arbejdsuge uden frokost og med bonus, pension og ferie ud over fem uger.

BONUS

26 procent af de privatansatte er omfattet af et bonusprogram. 20 procent af dem har ikke fået bonus i 2021. De, der har fået bonus, fik i gennemsnit udbetalt 7,6 procent af lønnen.

PENSION

86 procent af de privatansatte it-professionelle har i dag en pensionsordning, som arbejdsgiveren betaler direkte ind til. Det mest almindelige er, at arbejdsgiveren bidrager med otte eller ti procent af lønnen.

FERIE

76 procent af de privatansatte har seks ugers ferie eller mere. 72 procent af de privatansatte på individuel kontrakt har typisk seks ugers ferie eller mere.

GODER

Fri bil, p-plads, telefon, computer, barns sygedag m.m. indgår ikke i lønstatistikken.

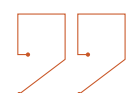

COLORGRID

Tyske **Kim Asendorf** bruger algoritmer til at skabe abstrakte visuelle systemer af pixels og grids. Han blander enkelhed og kompleksitet i verdener, som aldrig falder til ro, og som virker hypnotiserende på beskueren. Kim Asendorf var den første, som sendte en animeret gif ud i det ydre rum.

Det er vigtigt for Kim Asendorf, at hans værker er tilgængelige, og internettet er derfor hans foretrukne lærred. Tusinder af designere og kunstnere har brugt en algoritme til pixelsortering, som Kim Asendorf gjorde til open source i 2012.

Asendorfs værk 'ColorGrid' viser en frame af en real time animation, som er en del af serien Grid Works. Det begyndte med Monogrid og udviklede sig derfra gennem forskellige iterationer. Værket består af 16 animationer, som kører parallelt, men uafhængigt af hinanden. Værket er udført i JavaScript og GLSL, 2021-22. Se <https://monogrid.xyz>. ▀

Jeg er drevet af nysgerrighed og finder tilfredsstillelse, når resultaterne af mit arbejde overrasker mig selv

Kim Asendorf er født i 1981. Han bor og arbejder i Bremen, Tyskland.

Twitter: [@kimasendorf](https://twitter.com/kimasendorf)
Instagram: [@kimasendorf](https://www.instagram.com/kimasendorf)
Web: <https://teh.kim>

På farten. Max Schrems stædige kamp for europæernes persondata bringer ham vidt omkring – også til København.

KAMPEN FOR PRIVATLIV

kostede hans eget

TEKST
Jakob Møllerhøj

Max Schrems har som bannerfører for retten til privatliv **måttet opgive sit eget** og i stedet acceptere en højprofileret hovedrolle i det indtil videre ti år lange juridiske tovtrækkeri om tech-giganternes frie adgang til EU-borgernes persondata. Og kampen er ikke slut.

Magnus Møller

FOTO

TEMA

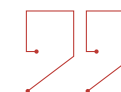
22 / DATAOVERFØRSLER
25 / UAFHÆNGIGHED
26 / CLOUD-LØSNING
30 / FRANSK SKY

Navnet Max Schrems vækker formentlig både genkendelse og kuldegysninger på chefgangene rundtomkring hos både Google, Microsoft, Facebook og Amazon. Den 34-årige advokat og privacy-aktivist fra Østrig har i mere end et årti udfordret de amerikanske tech-virksomheders behandling af europæeres persondata. Og den dag i dag hersker der som følge af de sager, Max Schrems har foranlediget – senest med den såkaldte Schrems II-dom – usikkerhed om, i hvilket omfang det overhovedet er muligt at anvende amerikanske cloud-tjenester på en måde, der respekterer europæisk persondataret.

Hvad fik dig til at tage kampen op?

– Oprindeligt tror jeg, det var en reaktion på Snowden-afsløringerne for ti år siden. Det var denne her følelse af, at det er rigtig, rigtig skidt.

Sådan siger han, da Prosabladet møder ham til interview i København i forbindelse med it-sikkerheds-

Jeg har mistet mit privatliv på grund af privatlivssager

– Max Schrems

konferencen V2Security, og forklarer, at han var rystet over, at Edward Snowdens afsløringer indikerede elektronisk overvågning fra amerikansk side mod lande i EU.

Hvad er problemet egentlig?

– Grundlæggende tror jeg ikke, at det for de fleste almindelige mennesker er et problem. Men lad os sige, at du er aktivist, journalist eller andet af inte-

resse (for den amerikanske stat, red.), så er det et stort problem. For lige nu, som europæer, så har du ingen beskyttelse. Du er bogstavelig talt *fair game*.

Max Schrems henviser til, at den amerikanske efterretningstjeneste NSA via amerikansk lovgivning kan få særlig adgang til persondata om ikke-amerikanere via de amerikanske tech-giganternes ydelser, selv om EU forsøger at beskytte sine borgernes privatlivsdata. Den østrigske advokat mener, at det er et grundlæggende problem at have to forskellige standarder. En, der er baseret på statsborgerskab i en global verden – og en i en digital verden. »

Max Schrems kalder det **super weird**, at han er blevet så kendt, at folk gerne stiller sig i kø for at få en selfie med ham.

— Jeg tænkte: O.k., der er måske en juridisk vej her, som kan gøre det til et reelt problem for branchen. For så længe industrien kan ignorere det, så forbliver det bare politisk uden at få konsekvenser, siger han om grunden til, at han gik op mod det, der må have syntes som en overmagt.

Men Max Schrems kunne som advokat se muligheder i at bruge europæisk lovgivning til at gøre livet vanskeligere for de amerikanske tech-giganter i EU. Han udfordrede dataoverførselsaftalerne mellem EU og USA, og nu bærer to EU-domme hans navn, så den mission lader umiddelbart til at være lykkedes.

Både det østrigske og det franske datatilsyn har tidligere på året truffet afgørelser om, at hjemmesider i de konkrete sager, som tilsynene har taget stilling til, ikke må anvende Google Analytics. Sagerne ved begge datatilsyn er rejst af Max Schrems' privacy-organisation Noyb (None Of Your Business) umiddelbart efter Schrems II-afgørelsen, og det drejer sig om 101 hjemmesiders brug af henholdsvis Google Analytics og Facebook Connect.

101 klager

Når Noyb valgte at indgive konkrete klager over Google Analytics og ikke alle mulige andre amerikanske, cloud-baserede tjenester, er det, fordi det er ligetil at detektere, hvorvidt en hjemmeside bruger analyseværktøjet. Derudover, fortæller Max Schrems, findes der alternativer til Google Analytics, og dermed var tanken, at de ramte hjemmesider ikke ville stå i en helt umulig situation, såfremt et nationalt datatilsyn dømte tjenesten ude.

— Vi prøvede at gøre noget, der var mere acceptabelt. Men vi oplevede faktisk, at vores fokus på Google Analytics, som er meget udbredt, medførte en meget negativ reaktion, siger Max Schrems og uddyber:

— Vi får bogstavelig talt hademails fra advokater.

Han gætter på, at det hænger sammen med, at mange advokater i årevis har rådgivet deres klienter om, at de trygt kunne bruge værktøjer som eksempelvis Google Analytics.

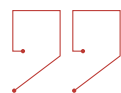
— Det forbløffer mig. For dem er det mindblowing, at de faktisk skal overholde loven. Jeg mener: Man kan være enig eller uenig i mange love. Jeg er uenig i mange love, men jeg skal stadig overholde dem. Trods alt, siger han.

Det tog ifølge Max Schrems ikke mere end tre dages arbejde at lave de 101 klager, som er blevet sendt til myndighederne i

30 forskellige lande. Han peger i den sammenhæng på, at Noyb ikke er en stor NGO.

— Det viser bare, hvor grundlæggende non-compliant mange af de systemer, vi har, er. Selv med bare et lille puf får man på en måde noget til at eksplodere, siger han.

Umiddelbart kan det virke lidt spøjst, at en relativt lille NGO i Østrig med en begrænset arbejdsindsats på den måde kan ryste det digitale fundament, som en ikke uvæsentlig del af EU hviler på. Ikke mindst taget i betragtning af at der ifølge Max Schrems var det samme grundlæggende galt med Privacy Shield som med Safe Harbor. Altså en umiddelbar inkompatibilitet mellem EU's persondataret og amerikansk lovgivning.

Vi får bogstavelig talt hademails fra advokater

— Max Schrems

Når ingen tilsyneladende havde lært noget af Schrems I-dommen, da man udarbejdede Privacy Shield, så mener Max Schrems, at det hænger sammen med et massivt lobbyarbejde fra en ressourcerstærk tech-branchen på den ene side og et meget begrænset modtryk på den anden.

— Der er jo en grund til, at du har store lobbyfirmaer, og at der betales millioner for deres tjenester, for vi får disse beslutninger ud af det på en eller anden måde, siger han og henviser til, at resultatet bliver aftaler som Safe Harbor og Privacy Shield, der viser sig ikke at holde i retten.

Dominobrikker

EU og USA har annonceret en ny aftale som erstatning for Privacy Shield. Og måske kan europæiske virksomheder sætte deres lid til den aftale som nyt overførselsgrundlag af data allerede ved udgangen af året. Det kan dog vise sig at blive en kort fornøjelse at basere sine persondataoverførsler på arvtageren for Privacy Shield, for Max Schrems forventer nemlig også at udfordre det kommende grundlag, medmindre der dukker noget helt uventet op.

— Vi bliver nødt til at se på den endelige tekst. Måske sker der noget magisk i løbet af det næste halve år, siger han.

Han er dog skeptisk. Umiddelbart er en ændring af amerikansk lovgivning i forbindelse med dataindhentning om ikke-amerikanere den eneste måde, hvorpå Max Schrems kan se, at en ny aftale vil kunne holde i EU-retten. Og det forventer han ikke kommer til at ske lige med det samme. Men måske i det lange løb:

— De dominobrikker, der skal falde, er, at branchen siger: "O.k., vi har virkelig et problem. Vi har prøvet tre eller fire gange at trykke europæerne, men det er ikke lykkedes." Og så på et eller andet tidspunkt vil der komme et pres i Washington, siger han.

Max Schrems må altså fortsat leve med, at hans navn giver genlyd fra EU-Kommissionen til Silicon Valley, men manden selv kalder det *super weird* at være blevet så kendt. Noget, han konstant må forholde sig til, eksempelvis når der opstår kø på den københavnske it-sikkerhedskonference, fordi deltagerne vil have en selfie med privacy-aktivisten. Som han siger:

— Jeg har mistet mit privatliv på grund af privatlivs-sager. Det er lidt mærkeligt. ■

PROSA: Brug skyen med omtanke

Drejer det sig om persondata, skal løsningerne i skyen bruges med omtanke, mener Niels Bertelsen, der er formand for PROSA. Han henviser til Datatilsynets cloud-vejledning, der kom, efter at Schrems II-dommen annullerede Privacy Shield-aftalen.

— Groft sagt siger den, at man som udgangspunkt ikke må overføre persondata til usikre tredjelande eller give folk i usikre tredjelande adgang til persondata. Der er nogle mindre undtagelser, men hovedbudskabet er klart: Det er dit ansvar at overholde loven, og du skal dokumentere, at loven er overholdt, hvis du laver en dataoverførsel, siger han.

EU og USA arbejder for øjeblikket på at strikke en ny standardaftale sammen, men den vil Niels Bertelsen ikke anbefale, at man sætter sin lid til.

— Så længe USA har en lovgivning, der giver deres efterretningstjenester ret til at kigge i alle data i USA, vil en ny standardaftale ganske givet også blive underkendt af EU-Domstolen. I stedet for at håbe bør man nok bare erkende, at det er slut med at bruge amerikansk-ejede cloud-tjenester og datacentre, siger han.

Han opfordrer til, at man er opmærksom på ikke at låse sig til enkelte cloud-leverandørers teknologier.

— Man bør allerede nu gøre sig leverandør-uafhængig, så man nemt kan flytte sin løsning fra en cloud-udbyder til en anden, siger han og peger på Kubernetes.

Det er et orkestreringsværktøj til applikationer, der befinder sig i en container. Det kan gøre det lettere at skifte leverandør, fordi containeren i udgangspunktet indeholder hele det *runtime*-miljø, som appen forudsætter. Og fordi runtime på den måde er pakket med appen, så er det også relativt let at flytte appen til en anden leverandør.

Også internt i PROSA er der fokus på dataopbevaring. Netop med amerikansk overvågning in mente har PROSA valgt at oprette en NextCloud-instans til deling af indhold som videoer og referater. Altså en slags Dropbox — bare open source og selv-hostet.

— Vi er opmærksomme på, at det kan være problematisk at smide hvad som helst i en amerikansk-drevet cloud-service, og så har vi set på, hvad vi aktivt kan gøre i stedet, siger Ole Tange, it-politisk rådgiver og NextCloud-tovholder, og tilføjer:

— Vi har aktivt truffet det valg at få gjort vores cloud-drive lokalt. Så når vi skal udveksle ting med folk uden for huset, kan det foregå med et netværksdrev, der er hostet på vores eget jern. ■

Amerikanske cloud-løsninger GIVER HOVEDBRUD

TEKST
Jakob Møllerhøj

Konsekvenserne af den to år gamle Schrems II-dom er nu så småt begyndt at udkrystallisere sig.

Og selv om **du kan i princippet** godt stadig kan bruge amerikanske cloud-løsninger, er det bestemt ikke ligetil. Prosabladet undersøger mulighederne.

Skalérbarhed, *managed services*, backup, opetid. Som mange it-professionelle ved, er cloud på mange måder fedt at arbejde med.

Men siden EU-Domstolens Schrems II-afgørelse i 2020 har det dog været mindre ligetil at udnytte lækkerierne i den del af skyen, der kommer fra amerikanske leverandører som Google, Amazon og Microsoft.

Dommen betød nemlig, at det ikke længere er muligt for europæiske virksomheder at anvende den såkaldte Privacy Shield-aftale som overførselsgrundlag for persondata.

Alternativt kan man bruge EU-Kommissionens såkaldte standardkontrakter. Men med dommen blev

det dog også slået fast, at persondataoverførsler på baggrund af eksempelvis standardkontrakterne skal sikre den registrerede en beskyttelse, som i det væsentlige svarer til beskyttelsesniveauet i EU.

Og det giver umiddelbart problemer i forhold til USA, hvor lovgivning giver efterretningstjenester særlige beføjelser, når det kommer til at tilgå data om ikke-amerikanere.

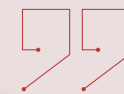
Tilbage står det helt overordnede og principielle spørgsmål: Må danske virksomheder og organisationer stadig bruge amerikanske cloud-leverandører i forbindelse med persondatabehandling?

Det spørgsmål blev aktuelt tidligere på året, da det østrigske datatilsyn med henvisning til Schrems II-dommen dømte det udbredte webanalyseværktøj Google Analytics ude i en konkret sag rejst af privacy-aktivisten Max Schrems' organisation Noyb (None Of Your Business). Grundlaget for det østrigske datatilsyns afgørelse kan principielt betyde, at det heller ikke er lovligt at anvende en stribe andre tjenester i virksomheder, som er underlagt GDPR – eksempelvis Microsoft365, Gmail og Mailchimp, mener Allan Frank, der er it-sikkerhedsspecialist ved Datatilsynet.

– Google Analytics er bare ét eksempel på det her. Der er rigtig mange andre eksempler, der også kunne være omfattet i denne sammenhæng, siger han.

Dog oplyser Allan Frank, at Google Analytics-afgørelsen i Østrig 'formelt' ikke gælder i Danmark.

– Datatilsynet ser naturligvis altid på afgørelser fra vores kollega-tilsyn, men de er altså ikke bindende for os i Danmark, siger han.

Man skal tænke sig om, læse vilkårene og sætte sig godt ind i tingene

– Martin Folke Vasehus, direktør og advokat, ComplyCloud

Hvorvidt det faktisk er lovligt at anvende en konkret tjeneste, beror på en vurdering fra sag til sag, slår it-sikkerhedsspecialisten fast.

– Reglerne i GDPR er jo ikke sort/hvide, når det gælder leverandørvalg. Man kan ikke bare skrive, at noget er forbudt, siger Allan Frank og henviser til, at der godt kan være et spektrum, hvori noget kan være lovligt.

Der står da heller ikke i Datatilsynets marts-vejledning, at det er forbudt at anvende amerikanske cloud-leverandører i det juridiske landskab, der har tegnet sig efter Schrems II-dommen. I stedet for at bruge det hedengangne Privacy Shield som overførselsgrundlag er det principielt stadig muligt at anvende amerikanske cloud-leverandører via EU-Kommissionens standardkontrakter. Men når det gælder persondataoverførsler til amerikanske cloud-leverandører, så kan sådan en aftale som følge af amerikansk lovgivning altså i udgangspunktet ikke stå alene.

Kryptering

En mulighed kan i den forbindelse være at træffe det, der kaldes supplerende tekniske foranstaltninger, så persondata ikke kan tilgås alene via de oplysninger, som er tilgængelige for cloud-leverandøren og dermed i princippet for amerikanske efterretningstjenester.

En oplagt supplerende teknisk foranstaltning kunne være at kryptere data på en måde, så nøglen til dekryptering ikke er tilgængelig for den amerikanske cloud-udbyder.

Men som nogle af Prosabladets mere teknisk anlagte læsere nok allerede ved, giver det et problem, når man skal anvende cloud-tjenester. I hvert fald i gængs forstand. Er der eksempelvis tale om en *managed database* hos Amazon, skal indholdet af databasen på en eller anden måde være tilgængeligt i klartekst, hvis der ellers skal kunne køres nogle meningsfulde SQL-forespørgsler.

Meget af det, der gør cloud attraktivt, er netop muligheden for at behandle og regne på data.

– Og det gør de alt sammen i klartekst. Computere er rædselsfuldt dårlige til at lave manipulationer på krypterede data, siger Allan Frank.

Dermed ikke sagt, at det slet ikke kan give mening at anvende en amerikansk cloud-tjeneste på den måde. Eksempelvis til lagring, så data ligger i krypteret form hos den amerikanske cloud-udbyder og dekrypteres med en nøgle opbevaret i EU, når data tilgås.

Allan Frank nævner, at der er tiltag, hvor europæiske virksomheder netop anvender de amerikanske cloud-leverandører alene som *storage* for så at dekryptere data i EU, når data skal behandles. Men en brug af cloud på den måde, som mange nok forventer at kunne bruge cloud, er det ikke.

Der findes faktisk en teknologi kaldet *homomorphic encryption*, som i princippet gør det muligt at regne på data, selv om de er krypterede. Der er dog blevet arbejdet længe på *homomorphic encryption*, og teknologien er ingenlunde i en tilstand, hvor den kan kurere alskens GDPR-hovedpiner.

Løfter

En anden mulighed som – trods Schrems II – kan gøre det juridisk trygt at bruge amerikanske cloud-tjenester, kunne være at placere persondata i EU. Mange amerikanske cloud-leverandører har nemlig europæiske datterselskaber og datacentre. Men det løser desværre heller ikke i sig selv udfordringerne. Det amerikanske moderselskab kan – på grund af den amerikanske lovgivning – risikere at blive pålagt at tilgå data opbevaret hos de europæiske datterselskaber.

Den situation skal man som dataansvarlig sikre sig imod, når man indgår en kontrakt med en amerikansk cloud-leverandør, understreger Allan Frank.

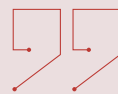
– Man er nødt til at have et klart aftalegrundlag, hvori det fremgår, at man ikke overfører de her oplysninger til USA, siger han.

I den forbindelse er det ikke nok, at der i kontrakten med den amerikanske cloud-leverandør står, at leverandøren vil modsætte sig en eventuel anmodning fra amerikanske myndigheder om at udlevere data.

– De skal love, at de ikke overfører data. Det er ikke nok, at de gør, hvad de kan. De skal gøre det. Det er ikke gradbøjning af *lovoverholdelse*, siger Allan Frank.

Han er dog ikke bekendt med, at der findes data-behandleraftaler med de store amerikanske cloud-

$5 n \text{ qubits} = 1 \text{ bits}$
 $2 n \text{ bits}$
 $1 \text{ qubits} = 2 \text{ ts}$
 $2 n \text{ bits} n \text{ qu}$

Computere er rædselsfuldt dårlige til at lave manipulationer på krypterede data

— Allan Frank, it-sikkerhedsspecialist, Datatilsynet

Reglerne i GDPR er jo ikke sort/hvide, når det gælder leverandørvalg. Man kan ikke bare skrive, at noget er forbudt, siger Allan Frank, der er it-sikkerhedsspecialist i Datatilsynet.

leverandører, hvor leverandøren har skrevet under på, at de under ingen omstændigheder vil udlevere persondata fra Europa til USA i strid med EU-ret.

Uinteressante data

Der er også en tredje mulighed for at bruge amerikanske cloud-tjenester. I hvert fald i princippet. Man kan lave en såkaldt *no reason to believe-assessment*. Formuleringen er hentet fra en stribe anbefalinger, som Det Europæiske Databeskyttelsesråd kom med efter Schrems II-dommen.

En sådan *assessment* går ud på, at en dataansvarlig vurderer, at de persondata, man håndterer, ikke vil være genstand for overvågning ud fra amerikansk lovgivning. Men her er det ikke nok at henvide til sin egen eller cloud-leverandørens subjektive vurdering. Allan Frank påpeger, at en *no reason to believe-assessment* skal kunne godtgøres på en objektiv og verificerbar måde.

— Hvilket ikke nødvendigvis er en let øvelse, siger han.

Det kan reelt være svært at vide, hvad eksempelvis amerikanske efterretningstjenester interesserer sig for

af persondata, og hvad de ikke interesserer sig for, påpeger han. Og dermed er det svært at kontrollere, hvad der reelt sker med data. Det kan i sidste ende gøre det vanskeligt at lave en *no reason to believe-assessment* på en måde, der objektivt kan verificeres. Eller som det lyder i marts-vejledningen fra Datatilsynet:

”På den baggrund er det Datatilsynets umiddelbare opfattelse, at det vil være vanskeligt at dokumentere, at de konkrete typer af personoplysninger, som man ønsker at overføre til cloud-leverandører i USA, ikke vil være genstand for de overvågningsprogrammer, der er autoriseret under blandt andet FISA 702.”

FISA 702 er det stykke lovgivning, der giver den amerikanske regering bemyndigelse til at indhente oplysninger om såkaldte *non U.S.-persons*.

Positive toner

Mens det for nogle nok kan virke op ad bakke at anvende amerikanske cloud-tjenester på en måde, der holder sig inden for reglerne, er der en anderledes

positiv stemning af spore hos Microsoft, der blandt andet står bag udbredte cloud-løsninger som Azure og Microsoft365.

”Det er et positivt skridt, at Datatilsynet med deres vejledning forklarer, hvordan det er muligt for danske virksomheder og myndigheder at bruge cloud-tjenester. Vejledningen gør det klart, at det er i fuld overensstemmelse med lovgivningen at benytte amerikanske leverandører af cloud-tjenester, så længe man som organisation gør sit hjemmearbejde og tilvejebringer den nødvendige dokumentation. Et hjemmearbejde, som mange af vores kunder allerede i dag er i fuld gang med,” lyder det i et skriftligt svar fra Mikael Ekman, der er politisk direktør i Microsoft Danmark.

Han går dog ikke i nærmere detaljer med, hvad 'hjemmearbejde' og 'dokumentation' egentlig dækker over.

Martin Folke Vasehus er direktør og advokat hos ComplyCloud, og han rådgiver virksomheder om GDPR-compliance. Han har følgende opfordring, når det gælder brug af amerikanske cloud-tjenester:

— Man skal tænke sig om, læse vilkårene og sætte sig godt ind i tingene. Hvis man vil overføre til USA, så tror jeg ikke, man skal sige, at det er helt umuligt. Der er eksempelvis medicinalfirmaer, der samarbejder med amerikanske universiteter, og de kan jo af gode grunde ikke bare stoppe med at overføre. Men man skal tænke sig om, kortlægge de risici, der er ved det, og træffe en veldokumenteret beslutning.

Og så kommer Datatilsynet ikke efter én?

— Det kan de godt prøve. Men så har man en bedre mulighed for at dokumentere ansvarlighed — og det er i sidste ende det, det handler om. Mit job er at gøre det svært for Datatilsynet at udtale kritik eller indstille til en bøde. Jeg har gode erfaringer med, at hvis man selv udviser det, man mener er ansvarlighed, i forbindelse med GDPR, så kan det godt være, Datatilsynet kommer og siger, at det skøn, man har lavet, ikke er rigtigt. Men så kan man rette ind, og man får ikke kritik eller bøde, siger Martin Folke Vasehus.

Privacy Shield 2.0

Mens danske og europæiske organisationer forsøger at finde ud af, hvad der er op og ned efter Schrems

Tredjeland

Et 'tredjeland' er et land, som ikke er medlem af EU eller EØS (Island, Liechtenstein og Norge). Der sondres i GDPR mellem, om en overførsel sker til såkaldte sikre [artikel 45] eller usikre [artiklerne 46, 47 og 49] tredjelande eller internationale organisationer. USA optræder ifølge Datatilsynets hjemmeside ikke på EU-Kommissionens liste over sikre tredjelande. Kilde: Datatilsynet.

II-afgørelsen, når det kommer til at bruge amerikanske cloud-udbydere, så kan der være en redningskrans på vej.

EU-Kommissionen og USA offentliggjorde i slutningen af marts, at parterne er nået til enighed om et nyt Trans-Atlantic Data Privacy Framework, der skal fungere som erstatning for Privacy Shield.

Der er tale om en principaftale, og blandt andet Det Europæiske Databeskyttelsesråd skal først kommentere en færdig tekst, før aftalen — hvis alt går vel — kan fungere som nyt overførselsgrundlag.

I et indlæg på it-sikkerhedskonferencen V2Security i København i maj gav policy officer i EU-Kommissionen Alisa Vekeman udtryk for, at europæiske virksomheder måske allerede kan sætte deres lid til aftalen som overførselsgrundlag ved udgangen af året.

Det kan dog blive en tidsbegrænset fornøjelse, for Max Schrems og Noyb står nemlig på spring for at få EU-Domstolen til at tage stilling til også den nye aftale, fortæller Max Schrems til Prosabladet. Dog med det forbehold, at Schrems og company lige skal se den endelige aftale-tekst først.

Alisa Vekeman blev i forlængelse af sit indlæg spurgt,

om hun med sikkerhed kunne sige, at den nye aftale vil kunne modstå en Schrems III-udfordring.

— Selvfølgelig kan vi aldrig være 100 procent sikre. Vi ved, at den vil blive bragt for EU-Domstolen igen. Det tror jeg, vi kan være 99,9 procent sikre på, og dér vil domstolen afgøre, hvorvidt den er tilstrækkelig eller ej. Så kan vi være helt sikre? Nej. Men vi tror, at det, vi har forhandlet os frem til, lever op til Domstolens krav, lød hendes svar. ■

På sikker grund

TEKST
Jakob Møllerhøj

Da driften skulle flyttes til skyen, var det svært for energidata-virksomheden KeepFocus at finde en **rendyrket europæisk cloud-løsning**. Schrems II-dommen fik indflydelse på valget, der betød et kompromis med teknikken for at kunne leve op til juraen.

Tobias Nicolai
FOTO

KkeepFocus, der arbejder med energidata, havde indtil for få år siden et *on-premise* datacenter til behandling af kundedata. I dag ligger driften i skyen. En europæisk sky, vel at mærke.

Hos Silkeborg-virksomheden kan man nemlig ikke leve med den juridiske usikkerhed, der hersker, når man bruger amerikanske cloud-tjenester. En usikkerhed, som har eksisteret de senere år som følge af først Schrems I-dommen og siden hen Schrems II-dommen.

Sidstnævnte afgørelse blev truffet af EU-Domstolen i 2020 og bevirker, at der den dag i dag er usikkerhed om lovligheden ved at anvende amerikanske cloud-tjenester til behandling af europæiske persondata, der er beskyttet af GDPR-lovgivningen.

KeepFocus lever af at indsamle og behandle målerdata fra el-, vand- og varmemålere på vegne af blandt

01001111
10101110
00110001
11101000
11001101
00100011

andet kommuner og boligforeninger. Og nogle af disse data kan i princippet indikere, hvorvidt en person er hjemme i sin lejlighed, og hvornår vedkommende ser tv eller går i bad, fordi den slags aktiviteter kan give udslag i strøm- og vandforbrug.

Vejen til, hvad der endte med en fransk sky-løsning, er en rejse, som mange andre virksomheder nok kan nikke genkendende til. Nemlig den rejse, som KeepFocus tog på, da de for to år siden besluttede at skifte fra egne servere til en cloud-leverandør.

— Vi var blevet enige om, at vi nok hellere måtte *cloudificere* vores data. Arbejdet med at drive servere selv i en lille virksomhed, hvor man ikke kan sætte en mand eller to af til det, er for bøvlet, siger Henrik Tudborg, der er udviklingschef ved KeepFocus.

Ud over ansvaret for udviklingsdelen er han sammen med virksomhedens CFO også *go-to-person*, når det gælder GDPR-spørgsmål. Han gik derfor i gang med at se på, hvilke cloud-muligheder der kunne give mening for netop dem. Processen var påbegyndt, inden Schrems II-dommen faldt. Så på daværende tidspunkt udgjorde Privacy Shield stadig et gyldigt overførselsgrundlag af data, når det gjaldt brugen af amerikanske cloud-tjenester.

— Vi var gået i gang med at evaluere mulige udbydere, og vi var også begyndt at se på, hvad vi skal gøre, når vi gemmer data på andre folks diske og sådan noget. Så vi havde lavet en liste af mulige udbydere. På den stod også Google og Amazon, men da afgørelsen kom, fik vi filtreret den liste ret meget ned, siger Henrik Tudborg.

Han var faktisk skeptisk over for Privacy Shield-aftalen, allerede inden Schrems II-dommen blev en realitet. Men han stillede sig dog tilfreds med, at det jo var en aftale, som alle andre i øvrigt også benyttede sig af, når det gjaldt brugen af de amerikanske cloud-leverandører.

Henrik Tudborg tror, at proceduren for KeepFocus fremadrettet som udgangspunkt vil være, at skal der købes nye tjenester, hvor der på nogen måde er persondata involveret, så skal de ligge i Europa.

— Afgørelsen i Schrems II øgede den usikkerhed, vi allerede havde over for, om det her overhovedet duede i forhold til GDPR, siger Henrik Tudborg.

Han var usikker på, om Privacy Shield reelt gav beskyttelse i forhold til amerikansk lovgivning. Udviklingschefen var ikke i tvivl om, at det i hvert fald teknisk ville være muligt at trække europæiske persondata ud af datacentre tilhørende amerikanske cloud-leverandører, uanset om datacentrene befandt sig i USA eller EU.

— Det er teknisk muligt, og umiddelbart siger den amerikanske lovgivning, at de skal udlevere data, hvis de bliver pålagt det. Så jeg kan ikke se, hvordan vi kan skrive os ud af det i Europa, lyder hans vurdering.

Fransk leverandør

KeepFocus endte med at finde frem til den franske cloud-leverandør Scaleway, som virksomheden stadig anvender. Når valget lige faldt på den franske løsning, var det ikke kun på grund af Schrems II-dommen. Det var også, fordi leverandøren faktisk havde de bedste priser på nogle store servere, som gjorde det lettere for KeepFocus at migrere væk fra det daværende *on-premise* datacenter. Det var dog sin sag at finde en rendyrket europæisk cloud-leverandør.

— Det var en udfordring, vil jeg sige. Der er ikke særlig mange store europæiske udbydere, forstået på den måde at de har *as-a-service*-tjenester, som man er vant til fra Amazon og Google, siger Henrik Tudborg.

Vi er gået på kompromis med nogle produkter rent teknisk for at leve op til nogle juridiske krav

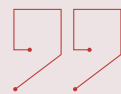
— Henrik Tudborg, udviklingschef, KeepFocus

Generelt står det eksempelvis skidt til med *managed services* hos de europæiske udbydere, såsom databaser, container-administration og lignende, mener han.

— Vi er gået på kompromis med nogle produkter rent teknisk for at leve op til nogle juridiske krav. Men omvendt set er det jo af alle de rigtige grunde, vi har gjort det.

GDPR er jo fornuftig. Jeg køber som sådan præmissen for, at den lovgivning er vigtig. Det er bare irriterende, at der er så meget ekstra arbejde involveret i det, fordi der ikke er så mange gode europæiske leverandører, siger han og tilføjer:

Det er dejligt ikke at behøve at skulle tage stilling til det. Nu ved vi ligesom, at vores data ligger i Europa

— Henrik Tudborg, udviklingschef, KeepFocus

— Men det kommer der jo efterhånden.

Den franske leverandør har ifølge Henrik Tudborg blandt andet *Kubernets-as-a-service*, mulighed for opsætning af private netværk og et S3-lignende storage-system, som han dog ikke oplever er lige så godt som Amazons. Men når det er sagt, oplever han løbende forbedringer hos den europæiske leverandør.

— Det kommer lige så stille, men vi har også måttet gå på kompromis med rigtig mange ting. Hvorimod mange ting var blevet foræret os, hvis vi bare have valgt Amazon, siger han.

Ingen klare svar

Ud over at finde en europæisk cloud-leverandør med de rigtige varer på de virtuelle hylder har det også været sin sag at finde ud af, hvad der faktisk er lovligt i forhold til at bruge cloud, fortæller Henrik Tudborg.

— Vi har ikke helt kunnet få svar på, om vi må bruge Google eller ej, hvis vi nu kun bruger europæiske datacentre hos Google. De fleste har holdningen, at det kan vi ikke. Så længe moderselskabet er amerikansk, så kan man se det hele som amerikansk. Men vi har ikke rigtig kunnet få et bindende svar på det spørgsmål, siger han og sammenfatter det svar, de i KeepFocus er nået frem til:

— Teknisk set må vi godt, men i praksis kan det ikke lade sig gøre. For de amerikanske datacentre kan ikke love dig, at de ikke udleverer data, fordi de er underlagt amerikansk lov, som kan kræve, at de udleverer data.

Set i lyset af den generelle usikkerhed, der i dag fortsat hersker om brugen af amerikanske cloud-tjenester,

er Henrik Tudborg dog glad for, at KeepFocus for to år siden besluttede sig for en europæisk leverandør.

— Det er dejligt ikke at behøve at skulle tage stilling til det. Nu ved vi ligesom, at vores data ligger i Europa, lyder hans konklusion.

Ikke helt uden Amazon

For øjeblikket arbejder EU og USA på at søsætte et nyt overførselsgrundlag som erstatning for Privacy Shield. Selv om flere er skeptiske over for, om denne aftale — modsat sine to forgængere — kan holde til en tur forbi EU-Domstolen, kan aftalen i princippet munde ud i, at europæiske virksomheder igen kan bruge løs af de amerikanske cloud-tjenester uden at skulle frygte den store GDPR-hammer.

Men uanset om sådan en aftale måtte lande eller ej, så er Henrik Tudborg godt tilfreds med, at KeepFocus landede på en europæisk cloud-leverandør.

— Vi kan ikke bruge det til noget, at der først er en aftale, så er der ingen aftale, og så kommer der måske en aftale igen. Usikkerheden er problemet. Hvis det tager et halvt år at flytte infrastruktur, så har vi ikke råd til at tage chancen. Jeg tror, proceduren her fremadrettet som udgangspunkt vil være, at når vi køber nye tjenester, hvor der på nogen måde er persondata involveret, så skal de ligge i Europa, siger han.

Når det er sagt, bruger KeepFocus faktisk i dag en lille smule cloud hos Amazon. Nemlig til backup af data. Men det sker på en måde, som umiddelbart er o.k., trods Schrems II-dommen. KeepFocus har nemlig valgt

at kryptere backup-data med en nøgle, som ikke også bliver opbevaret hos Amazon. På den måde kan data i udgangspunktet ikke tilgås af uvedkommende, heller ikke Amazon, skulle virksomheden blive bedt om det af amerikanske myndigheder. Dermed er der reelt set ikke tale om, at der ligger personhenførbare data hos den amerikanske udbyder.

— Det er vores opfattelse, at det må vi godt, siger Henrik Tudborg.

Det er umiddelbart også Datatilsynets opfattelse. I tilsynets 'Vejledning om cloud' fra marts nævnes netop kryptering som en teknisk foranstaltning, der trods Schrems II-dommen gør det o.k. at anvende en amerikansk cloud-leverandør til opbevaring af data. Naturligvis forudsat at krypteringen er stærk nok.

Arbejdet med data og GDPR er langtfra slut hos KeepFocus. Virksomheden har først og fremmest haft fokus på, hvordan virksomheden opbevarer og håndterer kundedata. Altså de førnævnte personhenførbare målerdata. Men derudover er der spørgsmålet om, hvordan KeepFocus internt håndterer data for medarbejdere, mails og så fremdeles, fortæller Henrik Tudborg. KeepFocus anvender som masser af andre danske virksomheder Microsoft 365.

Mailproblematik

— Vi bruger Microsoft 365 internt, for det har vi altid gjort. Vi har markeret nogle flueben i Microsofts administrationssystem, som gør, at data bliver holdt i Europa, men problemet er ikke løst. Data kan blive udleveret, hvis der bliver bedt om det. Så det er ikke en problematik, vi har løst endnu, ud over at vi har sat nogle procedurer op for, hvilke data vi holder ude af mailsystemet. Vi vil ikke have beboer-data og sådan noget til at ligge i mailsystemet, siger han.

Henrik Tudborg har i den forbindelse også været på udkig efter en europæisk *mail-as-a-service*-leverandør, men foreløbig uden det store held.

— Det er endnu sværere at finde en god europæisk mail-leverandør, hvor vi ikke selv skal sætte det hele op. Og så er vi jo tilbage ved, at vi skal drifte det hele selv, siger han og tilføjer:

— Og det var jo det, vi gerne ville være fri for. Vi har også ledt efter et rigtig godt europæisk system til at håndtere vores support, men det har vi endnu ikke kunnet finde. ▀

Alternativer TIL GOOGLE ANALYTICS

Oplysningerne er hovedsageligt hentet fra de pågældende selskabers hjemmesider. Tjek selv tjenesternes faktiske GDPR-compliance.

MATOMO

Matomo slår sig op på GDPR-compliance og privacy. Værktøjet er open source og bliver blandt andet anvendt af FN, EU-Kommissionen og Max Schrems' privacy organisation Noyb. Værktøjet kommer i to udgaver. En selv-hostet, der i en basisudgave er gratis. Derudover er det muligt at tilkøbe forskellige elementer som Users Flow, A/B Testing og White Label. Matomo oplyser, at data i cloud-udgaven ligger i Europa.

<https://matomo.org/>

FATHOM ANALYTICS

Firmaet bag værktøjet Fathom Analytics oplyser, at værktøjet er bygget op fra grunden for at være fuldt compliant med europæisk persondatalovgivning. Fathom ligger ikke i EU, men er 100 procent på canadiske hænder. Selskabet oplyser, at data for EU-besøgende ligger i EU på EU-servere ejet af et EU-selskab. De kalder det 'EU-isolation' og oplyser, at produktet er et direkte svar på Schrems II-afgørelsen.

<https://usefathom.com/>

PLAUSIBLE ANALYTICS

Plausible Analytics er endnu et open source webanalyseværktøj skrevet i det deklarative sprog Elixir. Plausible Analytics slår sig op på at være privacy-venligt med data hostet i Tyskland hos Hetzner. Som med Matoma er det til dels muligt at hoste Plausible selv og så køre det som en managed løsning på serverne i Tyskland.

<https://plausible.io/>

Din timeløn udhules, hvis du med fast løn arbejder mere end de aftalte 37 timer om ugen

– Signe Rasmussen, jurist i PROSA

HOLD KORREKT STYR PÅ DINE ARBEJDSTIMER

Det er **dit eget ansvar** at holde styr på, hvor meget du arbejder, og at du registrerer dine arbejdstimer på en måde, der lever op til kravene om dokumentation på din arbejdsplads.

Arbejdstid er noget af det, vi alle må forholde os til i vores arbejdsliv, og for de fleste af PROSAs medlemmer er den ugentlige arbejdstid aftalt til 37 timer – med eller uden betalt frokost.

– Men arbejdstager har ifølge langt størstedelen af de kontrakter, som vi i juridisk afdeling får til gennemgang, pligt til at påtage sig overarbejde, og der står samtidig ofte, at betaling for overarbejdet er indeholdt i lønnen, siger Signe Rasmussen, der er jurist i PROSA.

EU-lovgivningen indeholder dog en 48-timers-regel, der fastslår, at du ikke må arbejde mere end 48 timer om ugen i gennemsnit set over en periode på fire måneder.

– Der er til gengæld ikke nogen regel, der siger, at du også skal have løn for disse timer, du lægger ud over den aftalte arbejdstid, understreger Signe Rasmussen.

Du vil derfor kun få løn for de timer, du arbejder ud over din normale arbejdstid, hvis det er aftalt med din chef, eller hvis der gælder en overenskomst på din arbejdsplads, der giver dig ret til det.

– Ellers arbejder du groft sagt gratis i de timer, der ligger ud over din normale arbejdstid, slår juristen fast.

De fleste arbejdsgivere vil nok hævde, at det ikke er korrekt, da betalingen af overarbejdstimerne jo er indeholdt i lønnen.

– Faktum er dog, at din timeløn udhules, hvis du med fast løn arbejder mere end de aftalte 37 timer om ugen. Det bliver svært at sige, om den løn, du skriver under på i din kontrakt, rent faktisk også afspejler, at du kan risikere overarbejde af et vist omfang, siger Signe Rasmussen.

Eget ansvar

Det er dit eget ansvar at holde styr på dine timer og gøre anskrig, hvis du arbejder for meget. Østre Landsret har netop afgjort en sag om, hvorvidt en lønmodtager havde arbejdet mere end 48 timer om ugen. Lønmodtageren var ansat i en stilling, hvor hun selv skulle tilrettelægge sin arbejdstid og ikke havde faste mødetider. Da hun sagde op, havde hun opgjort sin arbejdstid til at løbe fra tidlig morgen til sen aften. Østre Landsret underkendte dog hendes opgørelse, fordi hun ikke havde anden dokumentation, der kunne understøtte opgørelsen af arbejdstimer. Hun fremviste afsendte mails, men Østre Landsret fandt ikke, at tidspunktet for den sidst sendte mail nødvendigvis kan anses for at være dokumentation for, hvornår en arbejdsdag slutter. Landsretten pegede også på, at hun heller ikke i løbet af sin ansættelse havde gjort sin leder opmærksom på, at hun arbejdede mere end de tilladte 48 timer.

Dommen er i overensstemmelse med en sag, som Signe Rasmussen tidligere

har haft for et PROSA-medlem, hvis ugentlige arbejdstid væsentligt oversteg de 48 timer.

– I den pågældende sag brugte vi også mails til opgørelse af arbejdstiden, men derudover havde vi også anden dokumentation, som blandt andet chatsamtaler, der underbyggede vores arbejdstidsopgørelse, siger hun og fortæller, at der i den aktuelle sag blev indgået forlig.

Lav klare aftaler

Juristens klare opfordring er, at du registrerer din arbejdstid i det tidsregistreringssystem, der er på din arbejdsplads.

– Hvis du arbejder med produktion og derfor ikke har mails eller andet til at dokumentere, hvornår du begynder arbejdet hjemmefra, så tal med din chef om, hvordan I registrerer hjemmearbejdets begyndelses- og afslutningstidspunkt, siger hun.

Løber timerne op over de 48 timer, skal du gøre din chef opmærksom på det hurtigst muligt.

– Vi ser ofte, at der i kontrakter står, at medlemmet er ansat uden højeste arbejdstid, på jobløn eller har en selvstændig tilrettelæggelse af arbejdet. For dem, der har sådanne formuleringer i kontrakten, ligger der også en forventning fra arbejdsgiveren om, at man som medarbejder har et ansvar for at sikre sig, at arbejdstiden ikke overstiger de 48 timer om ugen, siger Signe Rasmussen.

Det er dog aldrig alene medarbejderens ansvar at sikre dette. Det er også arbejdsgiverens. Det viser blandt andet en dom fra EU-Domstolen fra 2019. Her fremgår det klart, at arbejdsgiveren er forpligtet til at føre kontrol med arbejdstiden, og at arbejdsgiveren skal kunne dokumentere, at de ansattes arbejdstid ikke overstiger 48 timer om ugen.

– På en måde får vi hulkortet tilbage. Det skal bare lige tilpasses det nuværende

50.000

11 lærlinge har fremsat borgerforslaget 'Lærlingeoprøret: Invester i erhvervsuddannelserne'. De forlanger en investering i erhvervsuddannelserne på 2,5 milliarder kroner. 50.000 skal skrive under på et borgerforslag, før det vil blive behandlet som et beslutningsforslag i Folketinget.

Tekst >
Stine Nysten

arbejdsmarked, og der skal også ske en koordinering med overenskomstparterne. Der var lagt op til, at der skulle laves ny lovgivning, der ville implementere EU-dommens fortolkning, så alle arbejdsgivere fremover skulle etablere et objektivt tidsregistreringssystem, men det er uvist, hvornår der vil blive stille et lovforslag i Folketinget, siger Signe Rasmussen. ▀

gode råd, når du skal holde ferie

1. FORBERED DIT FRAVÆR

Gå ikke på ferie med løse ender, ubesvarede mails eller opgaver, der ikke kan lande nogen steder. Lav en liste over opgaver, som du skal prioritere, når du vender tilbage efter sommerferien. Så rumsterer de ikke unødvendigt i din ferie.

2. SLÅ FERJETILSTAND TIL

Det er en god idé at begrænse din tilgængelighed i ferien. Beslut dig for, hvad der er væsentligt for dig i din ferie. Hold dig fra arbejdsmailen, og tænk over, i hvor høj grad du egentlig har brug for den sædvanlige informationstrøm i din ferie.

3. KOM GODT TILBAGE

Sørg for at afsætte tid til at følge op, når du kommer tilbage fra ferie – hvis det er muligt. Man skal lige op i gear. Derfor er det vigtigt, at du har tid til at lande i jobbet og opgaverne igen på en god måde, så giver det dig en bedre ferie og en bedre opstart.

KILDE: DANSK ERHVERV

TJEK FERJETILLÆGGET, NÅR DU FRATRÆDER

Ferietillægget bliver nu udbetalt to gange om året og er samtidig bagudbetalt. Der er derfor **grund til at være opmærksom**, når du skifter job.

Der er mange ting, der har ændret sig med den nuværende ferielov. De fleste har nok fået styr på de overordnede regler, mens det kan knibe med de mindre gængse bestemmelser. Herunder ferietillægget.

Tidligere blev ferietillægget for de fleste medlemmer udbetalt en gang om året med lønnen for april eller maj. Men med de nye regler sker udbetalingen af ferietillægget på en anden måde, forklarer Signe Rasmussen, der er jurist i PROSA.

– For det første bliver det udbetalt to gange årligt, i maj og august, men det er også bagudbetalt, hvorimod ferietillægget efter de gamle regler var forudbetalt. Det betyder for dig, at du skal huske at se efter, om din arbejdsgiver udbetaler ferietillæg for afholdte feriedage, hvis du fratræder din stilling mellem udbetalingstidspunkterne, siger hun.

Fratræder du eksempelvis din stilling ved udgangen af februar, har du siden 1. september optjent 12,48 feriedage. Hvis du så har brugt både tre dage på juleferien og fem dage på vinterferien, skal du have udbetalt ferietillægget for de otte feriedage samtidig med din sidste løn. For de feriedage, der ikke er brugt, skal din arbejdsgiver naturligvis stadig betale de 12,5 procent i feriegodtgørelse, understreger juristen.

Er du månedslønnet, udgør ferietillægget en procent af din ferieberettigede løn. Mange har dog gennem overenskomst eller ved forhandling fået et højere ferietillæg.

– Det forhøjede tillæg skal naturligvis også udbetales for afholdte feriedage, når du fratræder. Hvis din arbejdsgiver vælger at udbetale ferietillægget, samtidig med at du holder ferien i ste-

Tjek, at der er styr på ferietillægget, når du fratræder dit job

– Signe Rasmussen, jurist i PROSA

det for to gange årligt, så er der ingen problemer, siger Signe Rasmussen.

Hun opfordrer alle, der fratræder en stilling, til at være opmærksom på, om der er styr på ferietillægget.

– Er du fratrådt, siden den nye ferielov trådte i kraft, og kan ikke se, at der er udbetalt ferietillæg for dine afholdte feriedage, så tag enten fat i din tidligere arbejdsgiver for at få det afklaret, eller kontakt PROSA, lyder rådet. ▀

FÅ ØKONOMISK TRYGHED MED MIN A-KASSES LØNSIKRING

Det er ikke sjovt at miste jobbet og samtidig miste en stor del af sin indtægt. For langt de fleste kræver det store forandringer og mange fravalg at skulle leve udelukkende af dagpenge.

Som medlem af Min A-kasse kan du tegne en ekstra forsikring, så du bevarer en indkomst, der bedre svarer til det, du har været vant til.

Det er via et samarbejde med Alka, at Min A-kasse kan tilbyde sine medlemmer en attraktiv lønsikring. Du kan få dækket op til tre ledighedsperioder, altså i alt 36 måneder, hvis du vælger en fuld dækning. Prisen sætter du selv, alt efter hvor meget du ønsker at få udbetalt.

min A-kasse
REGION PROSA

3% PÅ DIN LØNKONTO

Lån & Spar er ejet af bl.a. PROSA

Som medlem giver det dig særlige fordele – til glæde for dig, for din forening og for os.

Se, hvad du får som medejer

PROSA har valgt bank. Hvad med dig?

3% i rente* på din lønkonto

Lån & Spar er en bank som alle andre. Du kan bruge os til det hele – fra lønkonto til investering, fra opsparing til realkredit og rådgivning om boligkøb. Ud over de kontante fordele har vi stort kendskab til de faglige forhold, der gælder for dig. Det giver et forspring, når økonomien skal passes.

Vores rødder er i ordentlighed

At tage ansvar for hinanden ligger i vores DNA. Det har det gjort siden starten i 1880. Vi tager klima, bæredygtighed og etik alvorligt.

BESTIL ET MØDE NU

Ring 3378 1974 – eller gå på lsb.dk/prosa og book et møde.

*3% i rente på op til 50.000 kr. kræver medlemskab af PROSA og afsluttet uddannelse. Indestående over 50.000 kr. forrentes med 0%. Du skal betale negative renter, hvis dit samlede indlån overstiger 100.000 kr. Du skal samle hele din privatøkonomi hos Lån & Spar (LSBprivat er en del af en samlet pakke af produkter og services, som din økonomi kreditvurderes ud fra). Rentesatserne er variable og gælder pr. 9. maj 2019. Du behøver ikke flytte dine realkreditlån. Men evt. ændringer og nye realkreditlån skal gå gennem Lån & Spar og Totalkredit – se alle vilkår på lsb.dk/medlemsvilkaar.

Aktiviteter / Kurser / Foredrag

Har du spørgsmål eller idéer til emner, så skriv til kursus@prosa.dk

Azure Virtual Desktop (to dage)

Introduktion til afløseren for Windows Virtual Desktop, så du effektivt kan administrere fjernskrivebord.

Kom godt i gang med Azure Virtual Desktop, så du kan muliggøre sikkert fjernarbejde, og brugerne kan bevæge sig i et genkendeligt Windows 10-miljø. Over to aftener bliver du introduceret til den nye fjernskrivebordsløsning (Remote Desktop), der kører i Azure, og som afløser Windows Virtual Desktop.

Azure Virtual Desktop Part 1

- > Planlægning af Azure Virtual Desktop
- > Implementering af Azure Virtual Desktop

Azure Virtual Desktop Part 2

- > Administrering af brugeradgang og sikkerhed
- > Administration af brugerens miljø og programmer

Forudsætninger

Du skal på forhånd have oprettet en Trial subscription til Azure.

Tilmelding gælder begge dage.

Underviser

Michael Rytoft, MS Certified Trainer fra konsulenthuset Segment med erfaring fra bl.a. PowerShell, System Center, Microsoft Office 365 og Microsoft Azure.

Dato: Mandag 15. august og onsdag 17. august, begge dage kl. 17.00-20.00.
Sted: Online. Direkte link sendes pr. mail på dagen.

Hvor køn er din arbejdsplads? Hvor tolerant er din arbejdsplads?

Vi har alle sammen forudindtagede opfattelser af personer, der er anderledes end os selv. En større bevidsthed kan undgå konflikter på arbejdspladsen.

Du har garanteret hørt om sexchikane, kønsidentiteter, han, hun og hen. It-branchen er traditionelt præget af mange mænd, men flere kvinder kommer ind i faget, og også personer, der hverken identificerer sig som mand eller kvinde. Nogle personer ønsker hurtige forandringer i måden, vi taler om og med hinanden, mens det er svært for andre. Lige meget hvad, skal vi alle forholde os til forandringer i opfattelsen af, hvem vi er.

Kom med til en tankevækkende workshop om køn på it-arbejdspladsen tilsat refleksion og humor. Der gives eksempler på, hvordan forskellige forståelser af køn og ligestilling kan clashe og skabe gnidninger, og der refereres til forskning på området.

Workshoppen tager afsæt i den normkritiske redskabskasse, og der gives illustrerende eksempler fra det virkelige liv, ligesom du får redskaber til at håndtere mulige konflikter på arbejdspladsen. Alt efter længde inddrages refleksionsøvelser og evt. case-baserede øvelser.

Underviser

Rikke Voergård-Olesen, Normværk. Rikke Voergård-Olesen står i spidsen for Normværk og har en lang række samarbejder med forskere og specialister inden for ledelsesudvikling, kulturforandring, mangfoldighed og ligestilling. Desuden er hun medforfatter på de to analyser af trivsel, ligestilling og sexchikane i it-branchen: "Knæk Koden" og "Knæk Tonen".

Dato: Torsdag 1. september kl. 17.00-20.00.
Sted: PROSA, Odense Overgade 54, 5000 Odense C.

Dato: Onsdag 7. september kl. 17.00-20.00.
Sted: PROSA, Søren Frichs Vej 38K th., 8230 Åbyhøj.

Dato: Onsdag 14. september kl. 16.00-19.00.
Sted: PROSA, Vestre Havnepromenade 1B, 9000 Aalborg.

Det digitale menneske- dyr og cybersikkerhed

Ethvert cyberangreb har en menneskelig faktor. Så et interessant spørgsmål er: Giver teknik-kafløbet mellem angriber og forsvar mening, hvis ikke forståelsen for den menneskelige faktor øges? Den it-kriminelle underverden har forstået det. Og har udviklet nye forretningsmodeller, hvor social engineering-specialister som EXOTIC LILY bliver en større del af angrebene på vestlige virksomheder.

Som datagidsselforhandler, ledelsesfilosof og erhvervspsykologisk rådgiver er Michael Andersen tæt på både ofre og hackere, og han ser en tydelig udvikling i retning af mere avanceret social engineering. På denne workshop kommer du med ind i sindet på det digitale menneske. Og du vil opleve på egen krop, hvor let sindet er at påvirke. Slutteligt vil alle gå derfra med en idé om, hvordan den menneskelige faktor kan blive en fordel for cybersikkerheden.

Oplægsholder

Michael Andersen, ledelsesfilosof, erhvervspsykologisk rådgiver og datagidsselforhandler. Har rådgivet senior executives i mere end 35 lande og er uddannet fra Harvard og INSEAD.

Dato: Torsdag 22. september kl. 17.00-19.30.
Sted: PROSA, Vester Farimagsgade 37A, 1606 København.

PROSA/ Offentlig afholder ordinær general- forsamling

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal være bestyrelsen i hænde senest **fredag 2. september 2022**.

Program og dagsorden publiceres på hjemmesiden senest **fredag 9. september 2022**.

Henvendelse angående generalforsamlingen kan ske til: forbundssekretær Morten Rønne, mbr@prosa.dk, tlf. 27 10 78 86.

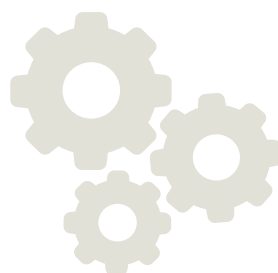
Dato: Lørdag 1. oktober 2022.
Sted: Annonceres på prosa.dk/kalender.

PROSA/ ØST afholder ordinær general- forsamling

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal være bestyrelsen i hænde senest **fredag 23. september 2022**.

Program og dagsorden publiceres på hjemmesiden senest **fredag 7. oktober 2022**.

Henvendelse angående generalforsamlingen kan ske til: forbundssekretær Bjørn Vitoft, bvi@prosa.dk, tlf. 53 57 01 56, eller faglig konsulent Bjarke Friborg, bfr@prosa.dk, tlf. 27 78 54 34.

Dato: Lørdag 29. oktober 2022.
Sted: Annonceres på prosa.dk/kalender.

Kalender august 2022

Bornhack 2022

Dato: 03.08-10.08 (Flere dage) **Sted:** Fyn

Ubiquiti og UniFi — få styr på de trådløse teknologier

Dato: 09.08 **Tid:** kl. 17:00 **Sted:** Online

Sharepoint - byg et intranet fra bunden

Dato: 10.08 **Tid:** kl. 17:00 **Sted:** Online

Azure Virtuel Desktop I

Dato: 15.08 **Tid:** kl. 17:00 **Sted:** Online

Ekspert — sådan giver du din viden videre

Dato: 16.08 **Tid:** kl. 17:00 **Sted:** Online

Azure Virtuel Desktop II

Dato: 17.08 **Tid:** kl. 17:00 **Sted:** Online

De nye barselsregler

Dato: 17.08 **Tid:** kl. 17:00 **Sted:** Aarhus + Online

Fra Powershell 5.1 til 7 — hvad er nyt?

Dato: 22.08 **Tid:** kl. 17:00 **Sted:** Online

Sommerhack 2022

Dato: 24.08-28.08 (Flere dage) **Sted:** Jylland

Styrk din gennemslagskraft

Dato: 25.08 **Tid:** kl. 17:00 **Sted:** København

God facilitering af onlinemøder

Dato: 25.08 **Tid:** kl. 17:00 **Sted:** Online

Python online course I

Dato: 29.08 **Tid:** kl. 17:00 **Sted:** Online

GirlzNight: Den ubekymrede medarbejder

Dato: 30.08 **Tid:** kl. 17:00 **Sted:** København

Certificeringslæsning

Dato: 31.08 **Tid:** kl. 17:00 **Sted:** Online

Kontakt

Formand, næstformand, forbundssekretærer og lokalafdelinger

Henvendelse omkring hastesager kan uden for PROSAs åbningstider ske direkte til de fagligt valgte.

Niels Bertelsen

Formand
Direkte: 33 36 41 11
Mobil: 40 11 41 23
E-mail: nib@prosa.dk

Hanne Lykke Jespersen

Næstformand
Direkte: 33 36 41 34
Mobil: 28 88 12 47
E-mail: hlij@prosa.dk

Morten Rønne

Forbundssekretær
Direkte: 33 36 41 21
Mobil: 27 10 78 86
E-mail: mbr@prosa.dk

Amanda Christiansen

Forbundssekretær
Direkte: 33 36 41 27
Mobil: 20 96 84 97
E-mail: ach@prosa.dk

Henrik Jacobsen

Forbundssekretær
Direkte: 87 30 14 10
Mobil: 22 88 72 62
E-mail: hja@prosa.dk

Bjørn Vitoft

Forbundssekretær
Direkte: 33 36 41 14
Mobil: 53 57 01 56
E-mail: bvi@prosa.dk

Curt Kjærsgaard Raavig

Forbundssekretær
Direkte: 33 36 41 22
Mobil: 25 22 16 33
E-mail: ckr@prosa.dk

København - Forbund og Min A-kasse

Vester Farimagsgade 37A,
1606 Kbh. V
Kontortid: kl. 9-15
mandag dag kl. 10-15
Tlf.: 33 36 41 41

Aarhus

Søren Frichs Vej 38 K th.
8230 Åbyhøj
Kontortid: kl. 9.30-15

Odense

Overgade 54
5000 Odense C
Kontortid: kl. 10-15

PROSA/DXC

Vester Farimagsgade 37A,
1606 Kbh. V.
Tlf.: 33 36 41 41

PROSA/SAS

Retortvej 8, 2500 Valby.
Tlf.: 29 23 53 96

PROSA/OFFENTLIG

Vester Farimagsgade 37A,
1606 Kbh. V.
Tlf.: 33 36 41 41

PROSA/STUD

Overgade 54,
5000 Odense C.
Tlf.: 33 36 41 41

PROSA/VEST

Søren Frichs Vej 38 K th.,
8230 Åbyhøj.
Tlf.: 33 36 41 41

PROSA/ØST

Vester Farimagsgade 37A,
1606 Kbh. V.
Tlf.: 33 36 41 41

E-mail:

medlemsreg@minakasse.dk
prosa@minakasse.dk
formand@prosa.dk
faglig@prosa.dk
prosa@prosa.dk

PROSA

Forbundet af It-professionelle

Afkodet

Tekst >
Stine Nysten

2

Jeg har altid kæmpet mest med Windows som styresystem grundet dets mange uforudsete fejl. Derfor skiftede jeg til Linux som arbejdsmiljø for nogle år siden og har elsket det.

1

Mit første sprog var C#, som jeg lærte i gymnasiet, hvor jeg udviklede små spil i Unity.

3

Jeg vender altid tilbage til Docker, fordi jeg elsker, hvor hurtigt jeg kan opsætte og nedrive lokale miljøer. Jeg bruger ofte nye sprog og services til projekter, og det er derfor fedt, at man hurtigt kan rydde op.

```
_contin  
(qF1$n)", "  
nd(100*sum(qF1$  
m_text(aes(labe  
hjust =  
positi  
lip())
```

6

Til begyndere vil jeg anbefale at bruge tiden på at kode så meget som muligt i et hvilket som helst sprog frem for at undersøge, hvad der er bedst, hurtigst, mest intuitivt osv. Jo mere kode man skriver i et sprog, jo bedre venner bliver man også med det.

Jeg elsker Terraform, fordi man hurtigt og nemt kan opsætte robuste miljøer både til test, produktion og så videre hos store cloud-udbydere som AWS, Google og DigitalOcean.

5

Jeg hader, hvor mange web-libraries/frameworks der findes derude. Det er sjældent, jeg laver hjemmesider, men når det sker, er det altid det samme store valg om, hvilken jeg skal bruge.

Andreas Vikke blev

bachelor i softwareudvikling i slutningen af juni og begynder som DevOps-konsulent hos efio 1. juli. Før uddannelsen arbejdede han som programmør, hvor han udviklede CMS-systemer i C#.

4